

RP 56/2023 rd

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av barnskyddslagen och 6 och 60 § i lagen om småbarnspedagogik

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL

I denna proposition föreslås det att barnskyddslagen och lagen om småbarnspedagogik ändras.

Enligt förslaget sänks åldersgränsen för eftervård inom barnskyddet med två år i enlighet med regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering. Samtidigt ändras definitionen av en ung person och sista betalningsdagen för medlen för eget hushåll. Lagen om småbarnspedagogik preciseras i fråga om skyldigheten att ordna småbarnspedagogik för barn som placerats med stöd av barnskyddslagen när barnets småbarnspedagogik ordnas någon annanstans än i barnets hemkommun. I lagen om småbarnspedagogik föreskrivs det också om kostnadsfördelningen mellan kommunerna i anslutning till detta. Även barnskyddslagen preciseras i anslutning till detta. I barnskyddslagen föreslås också vissa ändringar av teknisk karaktär för att korrigera de fel som kvarstod i barnskyddslagen i och med ikraftträdandet av strukturreformen av social- och hälsovårdstjänsterna.

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för år 2024 och avses bli behandlad i samband med den.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2024.

INNEHÅLL

PROPOSITIONENS HUVUDSAKLIGA INNEHÅLL	1
MOTIVERING	4
1 Bakgrund och beredning	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Beredning	4
2 Nuläge och bedömning av nuläget	5
2.1 Sänkning av åldersgränsen för eftervård inom barnskyddet	5
2.2 Skyldigheten att ordna småbarnspedagogik och ersättning för kostnaderna för denna	10
2.3 Korrigeringar till följd av social- och hälsovårdsreformen	12
3 Målsättning	13
4 Förslagen och deras konsekvenser	13
4.1 De viktigaste förslagen	13
4.2 De huvudsakliga konsekvenserna	14
4.2.1 Ekonomiska konsekvenser	14
4.2.2 Konsekvenser för myndigheterna	17
4.2.3 Konsekvenser för unga i eftervård	17
5 Alternativa handlingsvägar	19
5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser	19
5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet	21
6 Remissvar	21
6.1 Inledning	21
6.2 Sänkning av åldersgränsen för eftervård inom barnskyddet	21
6.3 Skyldigheten för att ordna småbarnspedagogik och ersättning för kostnader för denna	24
6.4 Korrigeringar till följd av social- och hälsovårdsreformen	25
7 Specialmotivering	25
7.1 Barnskyddslagen	25
7.2 Lagen om småbarnspedagogik	27
8 Ikraftträdande	27
9 Verkställighet och uppföljning	28
10 Förhållande till andra propositioner	28
10.1 Förhållande till budgetpropositionen	28
11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning	29
11.1 Sänkning av åldersgränsen för eftervård	29
11.1.1 Försvagande av de grundläggande fri- och rättigheterna	29
11.1.2 Övergångsbestämmelser	33
11.1.3 Jämlikhet	34
11.2 Skyldigheten att ordna småbarnspedagogik och ersättning för kostnaderna för denna	36
11.2.1 Jämlikhet	36
11.2.2 Kulturella rättigheter och rätt till social trygghet	36
11.2.3 Kommunernas självstyrelse	36
11.3 Sammandrag	37
LAGFÖRSLAG	38

Lag om ändring av barnskyddslagen.....	38
Lag om ändring av 6 och 60 § i lagen om småbarnspedagogik	41
BILAGA	42
PARALLELLTEXTER	42
Lag om ändring av barnskyddslagen.....	42
Lag om ändring av 6 och 60 § i lagen om småbarnspedagogik	46

MOTIVERING

1 Bakgrund och beredning

1.1 Bakgrund

Sänkning av åldersgränsen för eftervård inom barnskyddet

Med stöd av 75 § 3 mom. i barnskyddslagen (417/2007) upphör välfärdsområdets skyldighet att ordna eftervård senast när den unga personen fyller 25 år. I regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering bestämdes det att åldersgränsen för eftervård inom barnskyddet sänks med två år till 23 år. Till åtgärden hänför sig en statsfinansiell besparing på 12 miljoner euro 2024 och 24 miljoner euro från och med 2025. Enligt regeringsprogrammet överlämnas regeringens proposition om sänkning av åldersgränsen för eftervård till riksdagen före utgången av 2023. Eftersom propositionen påverkar statsbudgeten för nästa år måste den överlämnas enligt tidsfristerna för budgetlagar.

Skyldigheten att ordna småbarnspedagogik och ersättning för kostnaderna för denna

I och med att reformen av social- och hälsovården och räddningsväsendet trätt i kraft har det uppstått oklarheter i kommunerna och välfärdsområdena om huruvida en kommun som ordnat småbarnspedagogik för ett barn som placerats med stöd av barnskyddslagen har rätt att fakturera kostnaderna för denna av placerarvälfärdsområdet. Enligt 16 b § 1 mom. i barnskyddslagen har den kommun där barnets placeringsplats finns samt boningskommunen för barnet i eftervård rätt till ersättning av placerarvälfärdsområdet för sina kostnader för att ordna den service och de stödåtgärder som behövs för omsorgen om eller vården av barnet. Bestämmelsen har, i brist på övrig reglering, styrt kostnadsfördelningen mellan kommunerna fram till ikraftträdandet av social- och hälsovårdsreformen då kommunen hade ansvaret för att ordna både barnskydd och småbarnspedagogik. När reformen trädde i kraft borde denna bestämmelse dock ha preciserats så att den motsvarar det förändrade organiseringsansvaret. Bestämmelsen korrigeras nu genom denna proposition. Samtidigt preciseras bestämmelserna om skyldigheten att ordna småbarnspedagogik i lagen om småbarnspedagogik och till den lagen fogas en bestämmelse om kostnadsfördelningen mellan kommunerna.

Korrigeringar till följd av social- och hälsovårdsreformen

Ändringarna i barnskyddslagen till följd av social- och hälsovårdsreformen trädde i kraft vid ingången av 2023 genom lagen om ändring av barnskyddslagen (610/2022). Ändringarna ingick i en omfattande regeringsproposition (RP 56/2021 rd, den så kallade SOTE100-propositionen), genom vilken de tekniska ändringarna till följd av social- och hälsovårdsreformen sattes i kraft i lagstiftningen om social- och hälsovård, som uppdaterades till att motsvara den nya anordnarstrukturen och organiseringsansvaret enligt reformen. Förslagen i propositionen avsåg inte ingripa i bestämmelserna i sak, med undantag för vissa frågor kring särlösningen för Nyland. I barnskyddslagen kvarstod i och med social- och hälsovårdsreformen vissa fel som behöver korrigeras. Ändringarna är av teknisk karaktär.

1.2 Beredning

Propositionen har beretts vid social- och hälsovårdsministeriet som brådskande tjänsteuppdrag efter det att regeringsprogrammets åtgärder för eftervården inom barnskyddet offentliggjordes.

Tidsplanen för beredningen av eftervårdsärendet har också utgjort ramarna för de andra förslagen som ingår i propositionen. Trots den strama tidsplanen har det ansetts motiverat att i propositionen ta in ovan nämnda ändringar av teknisk karaktär som hänför sig till social- och hälsovårdsreformen samt ovan nämnda ändringar som rör småbarnspedagogiken. Situationen i fråga om kostnaderna för småbarnspedagogiken är för närvarande oklar i kommunerna och välfärdsområdena. Den del av propositionen som rör småbarnspedagogiken har beretts av undervisnings- och kulturministeriet och finansministeriet i samarbete. I samband med beredningen av den delen hördes Finlands Kommunförbund rf och Välfärdsområdesbolaget Hyvil Ab.

Utkastet till regeringsproposition var ute på remiss 17.8.2023–14.9.2023. Remissvaren behandlas i 6 punkten. På grund av den brådskande tidsplanen var remisstiden för propositionen kortare än den rekommenderade som är sex veckor lång.

Beredningsunderlaget för regeringens proposition finns i den offentliga tjänsten på valtioneuvosto.fi/sv/projekt-med-identifieringskoden-STM047:00/2023

2 Nuläge och bedömning av nuläget

2.1 Sänkning av åldersgränsen för eftervård inom barnskyddet

Enligt 75 § i barnskyddslagen ska eftervård ordnas efter det att vård utom hemmet har avslutats och likaså sedan en placering som stödåtgärd inom öppenvården har avslutats, om placeringen varat minst ett halvt år utan avbrott och berört enbart barnet. Eftervård kan också ordnas för en ung person som inte tidigare har varit placerad i vård utom hemmet eller vars placering i vård utom hemmet inte har varat sex månader. På så sätt kan den unga personen få stöd i att bli självständig även om det inte finns en absolut skyldighet att ordna eftervård.

Med eftervård avses det övergripande stöd som erbjuds ett barn eller en ung person efter det att en placering i vård utom hemmet eller i långvarig öppenvård har avslutats. Syftet med eftervården är att stödja barnets återvändande till hemmet och att hjälpa den unga personen att utveckla tillräckliga färdigheter för att börja ett självständigt liv. Majoriteten av klienterna i eftervård är myndiga. Eftervården säkerställer att barnet eller den unga personen får stöd när det gäller boende, utbildning, social och psykisk funktionsförmåga, hälso- och sjukvård samt utkomst. Till sammans med den unga personen upprättas en individuell klientplan för eftervården. För att stödja genomförandet av planen utarbetas en tjänstehelhet som sträcker sig över olika förvaltningsområden. Det kan vara fråga om vilka bastjänster som helst som kan ordnas utifrån det individuella behovet av eftervård. Till skyldigheten att ordna eftervård hör också att stödja barnets eller den unga personens föräldrar eller andra personer som svarar för barnets eller den unga personens vård och fostran särskilt vid återvändande till hemmet efter en placering i vård utom hemmet.

Åldersgränsen för eftervård inom barnskyddet höjdes från 21 till 25 år genom en ändring av barnskyddslagen som trädde i kraft den 1 januari 2020 (542/2019). En höjning av åldersgränsen

hade tidigare föreslagits i utredningen Fungerande barnskydd¹ och i utredare Kananojas slutrapport². I samband med godkännandet av regeringens proposition med förslag till ändring av barnskyddslagen (RP 237/2018 rd) antog riksdagen lagförslaget i lagmotion LM 86/2018 rd, som gällde en höjning av åldersgränsen för eftervård. Därför grundade sig ändringen inte på sedvanlig tjänstemannaberedning och relaterad konsekvensbedömning. En annan ändring av barnskyddslagen som trädde i kraft den 1 januari 2020 (1489/2019, RP 71/2019 rd) inkluderade ändringar av definitionen av en ung person och sista betalningsdagen för medlen för eget hushåll till följd av höjningen av åldersgränsen för eftervård. Till ikraftträdandebestämmelsen fogades dessutom genom lagen om ändring av ikraftträdandebestämmelsen i en lag om ändring av barnskyddslagen (1490/2019, RP 71/2019 rd), som trädde i kraft den 1 januari 2020, en övergångsbestämmelse enligt vilken de bestämmelser som gällde vid ikraftträdandet av den lagen tillämpas på barn och unga vars rätt till eftervård enligt 75 § upphört före ikraftträdandet. Lagen tillämpades alltså inte retroaktivt.

Välfärdsområdets skyldighet att ordna eftervård upphör när fem år har förflutit från det att barnet sedan en placering utom hemmet enligt 75 § 1 mom. avslutades senast har varit klient hos barnskyddet. Tiden av fem år börjar räknas från och med det att stödåtgärderna inom öppenvården eller eftervården har avslutats och barnet inte efter det har varit klient hos barnskyddet. Tiden börjar således inte ännu löpa till exempel när en placering avslutas när barnet fyller 18 år och den unga personen fortfarande får eftervård inom barnskyddet och därmed är klient hos barnskyddet. Skyldigheten att ordna eftervård upphör dock senast när en ung person fyller 25 år.

När eftervården avslutas ska en socialarbetare tillsammans med den unga personen vid behov göra upp en plan i vilken skrivs in de tjänster som den unga personen har tillgång till sedan eftervården avslutats. På så sätt säkerställs det att en ung person som håller på att bli självständig inte blir utan stöd efter det att skyldigheten att ordna eftervård har upphört, utan vid behov får hjälp och vägledning av en socialarbetare i att använda andra allmänna tjänster och stödåtgärder som ordnas av välfärdsområdet och kommunen samt förmåner. Lagförslaget innehåller inga ändringar i eftervården i sak.

I 77 § i barnskyddslagen föreskrivs det om medel för eget hushåll. Om ett barn eller en ung person har placerats i vård utom hemmet som stödåtgärd inom öppenvården eller till följd av omhändertagande eller inom ramen för eftervård, ska varje kalendermånad medel reserveras i syfte att hjälpa barnet eller den unga personen att klara sig på egen hand till ett belopp som motsvarar minst 40 procent av barnets eller den unga personens inkomster, ersättningar eller tillgodohavanden enligt 14 § i lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården. Barnbidrag beaktas dock inte då beloppet räknas ut. Om barnet eller den unga personen inte får sådana egna inkomster, ersättningar eller har sådana egna tillgodohavanden som avses i 14 § i lagen om klientavgifter inom social- och hälsovården (734/1992), eller om de är otillräckliga, ska det organ som ansvarar för socialvården när placeringen avslutas stödja den unga personen som håller på att bli självständig med de medel för eget hushåll som behövs för boende, utbildning och utgifter i anslutning till självständighetsprocessen i övrigt. Utgångspunkten enligt 3 mom. är att medel för eget hushåll ska betalas till ett barn eller en ung person när eftervården avslutas.

¹ Fungerande barnskydd. Utredningsgruppens slutrapport. Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2013:19, s. 46. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3611-9>.

² Kananoja, A. & Ruuskanen, K. (2019). Utredarens förslag till förbättring av förutsättningarna för och kvaliteten på barnskyddet. Slutrapport. Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2019:4, s. 42. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4026-0>.

Av särskilda skäl i anslutning till stödjande och tryggande av barnets eller den unga personens självständighetsprocess kan man dock göra undantag från huvudregeln för utbetalning av medel för eget hushåll. Medel för eget hushåll kan betalas efter en socialarbetares prövning till en ung person som fortfarande får eftervård. Om en ung person inte klarar av att hantera sin ekonomi behöver han eller hon fortfarande stöd eller om personen till exempel använder pengarna till annat än för att bli självständig, till exempel till alkohol och droger, kan tidpunkten för betalning skjutas upp, även om eftervården avslutas. Även i det fallet ska medel för eget hushåll betalas till en ung person senast när han eller hon fyller 25 år.

Även om rätten till eftervård är subjektiv bedöms behovet av stöd under arbetets gång. Huruvida arbetet inom eftervården fortsätter eller upphör grundar sig på en bedömning av stödbehovet som görs av yrkespersonen inom det sociala området och klienten tillsammans. Enligt 45 § i socialvårdslagen har klienten rätt att få ett skriftligt beslut om ordnandet av socialservicen. Det meddelas olika förvaltningsbeslut om eftervården, till exempel om enbart rätten till eftervård, om enskilda stödåtgärder (såsom socialt arbete, socialhandledning, stött boende eller ekonomiskt stöd) som baseras på det individuella behovet eller om kombinationer av dessa. Ett beslut som tryggar rätten till eftervård inkluderar också till exempel det sociala arbetet inom eftervården. I ett beslut som gäller endast rätten till eftervård konstateras den berättigades rätt att få eftervård tills hen fyller 25 år. Eftervårdens innehåll i detalj bestäms enligt de individuella servicebehoven, som antecknas i planen för eftervård. För varje stödåtgärd meddelas ett separat förvaltningsbeslut (så kallat beslut om stödåtgärd), om det inte ingår i beslutet om rätten till eftervård. Besluten om stödåtgärd meddelas för olika långa perioder och kan alltså meddelas för hela den tid personen har rätt till eftervård eller för en viss tid, till exempel fram till tidpunkten för justering av planen för eftervård. På varaktigheten inverkar också huruvida stödåtgärden tillhandahålls som välfärdsområdets egen tjänst eller som köpt tjänst. För till exempel socialhandledning som tillhandahålls som välfärdsområdets egen tjänst kan beslutet omspänna en längre period (även fram till 25 års ålder) än för socialhandledning som skaffas som en köpt tjänst. Klientrelationen kan avslutas genom ett beslut, om det bedöms att klienten inte längre har behov av stöd. Om behov uppstår senare kan klientrelationen inledas på nytt, förutsatt att rätten till eftervård fortfarande gäller. Det finns ingen täckande information om hurdana beslut som meddelats och meddelas inom välfärdsområdena. Besluten kan variera till sitt innehåll och sin varaktighet.

Gruppen av unga vuxna som har rätt att få tjänster inom eftervården är inte homogen, och därför hör det till eftervårdens grundläggande uppgift att svara på mycket varierande behov av stöd. Till exempel stött boende inom eftervården ordnas i varierande intensitet. Den lättaste modellen kan till exempel innebära stöd för en ung i eftervård som bor i en hyreslägenhet i form av socialhandledning en eller två gånger i månaden. I den starkt stödda boendeservicen är stödet betydligt mer intensivt och kan genomföras på en separat boendeenhet. Det kan vara en bra lösning för unga som inte klarar sig i andra tjänster bland annat på grund av sina beteendesymtom. De kan samtidigt ha till exempel missbruksproblem, psykisk ohälsa och autismspektrumstörning.

Inom eftervården ges åtminstone tre former av ekonomiskt stöd: förebyggande och kompletterande utkomststöd, ekonomiskt stöd i eftervård och medel för eget hushåll. Utkomststödet betalas i enlighet med lagen om utkomststöd, vilket förutsätter rätt till grundläggande utkomststöd. Om klienten inte har rätt till grundläggande utkomststöd eller behöver något som inte kan fås som utkomststöd, kan hen beviljas ekonomiskt stöd i eftervård eller använda medel för eget hushåll.

Det har uppskattats att 40 procent av de unga i eftervården står utanför arbete, utbildning och värnplikt (NEET). De har oftare problem med missbruk och psykisk hälsa samt bostadslöshet

än sina jämnåriga, och de får ofta barn tidigare än sina jämnåriga.³ Forskningen har visat att barn i placeringar utom hemmet i vuxen ålder sannolikare har långvariga problem med utbildning och att hitta arbete än den övriga befolkningen. Pojkar har oftare långvariga problem än flickor.⁴

Eftervårdstjänsterna för myndiga personer har administrativt organiserats på olika sätt: i vissa områden ingår de i de övriga barnskyddstjänsterna, i andra i tjänsterna för vuxna. Eftervårdens omfattning och arbetsformer är inte nationellt enhetliga, och det praktiska utförandet beror på välfärdsområdet. Någon övergripande riksomfattande statistik över vilka tjänster som ordnas som eftervård eller över de totala kostnaderna för eftervård finns inte att tillgå. Det är känt att eftervården inte alltid tillhandahåller tillräckligt samordnade stödåtgärder och stödtjänster eller stödpersoner för unga som behöver intensivt stöd. En framgångsfaktor i eftervården inom barnskyddet har dock ansetts vara just stödet av en egen vuxen.

Som helhet är eftervårdstjänsterna för unga vuxna ofta splittrade, liksom det övriga servicesystemet för unga. Många unga får den hjälp de behöver, men för en ung person med flera olika behov är det stöd som tillhandahålls inte nödvändigtvis tillräckligt individuellt eller intensivt, eller upplevs av den unga personen själv inte som motiverande eller lämpligt. Även praxis för att producera och tillhandahålla tjänster kan vara ett hinder för en belastad ung person att delta aktivt. När vägarna till utbildning och arbete och stödtjänsterna inom eftervården är splittrade över olika förvaltningsområden leder de varierande attityderna, anvisningarna, lagarna och tjänsteleverantörerna i värsta fall till att den unga personen hamnar utanför servicesystemet. Många behöver också mer intensiv hjälp av hälso- och sjukvården.⁵

Barnskyddet står ofta alltför ensamt i servicesystemet för eftervård åt unga personer. Därför föreslog en arbetsgrupp som tillsattes av social- och hälsovårdsministeriet den 17 januari 2019 i sin slutrapport (Social- och hälsovårdsministeriets rapporter och promemorior 2019:43) att eftervården inom barnskyddet reformeras till stöd för unga som håller på att bli vuxna och självständiga. För detta föreslogs det att man stiftar en separat lag där tyngdpunkten i stödet för unga flyttas från socialvården till andra tjänster och ett övergripande och samordnat samarbete över sektorsgränserna främjas i stället för splittrade tjänster inom olika förvaltningsområden. Arbetsgruppens förslag till stöd för unga som håller på att bli vuxna skulle då inte vara det sista skedet i barnskyddet utan en systematisk stödhet som inriktas på de första stegen i vuxenlivet.

³ Heino, T., Hirschovits-Gerz T., Weckroth N., Sevola, S. (2022) Väliyhteenveeto – lastensuojelun jälkihuolto. Teoksessa Hirschovits-Gerz, T., Weckroth, N., Heino, T. (toim.) Ett fönster mot vuxenlivet. Utredning om stöd och service för unga som får eftervård inom barnskyddet och som kommit till landet som minderåriga utan vårdnadshavare. Rapport 2/2022. THL, 112–116. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-343-815-6>

⁴ Kääriälä, A., Haapakorva, P., Pekkarinen, E., Sund, R. (2019) From care to education and work? Education and employment trajectories in early adulthood by children in out-of-home care. *Child Abuse & Neglect* 98 (2019) 104144. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2019.104144>. Undersökningen baserade sig på det nationella födelsekohort 1987-materialet. De ungas utbildnings- och arbetslivsvägar följdes fram till 25 års ålder.

⁵ Havaintoja jälkihuollon nykytilasta esim. Hirschovits-Gerz T., Heino T., Laine T., Weckroth N. toim. (2023) Mot ett högklassigt stöd för övergång till vuxenlivet. Slutrapport för projektet Tillsammans mot vuxenlivet – Framåt i Livet (YEE). Rapport 5/2023. THL. <https://urn.fi/URN:ISBN:978-952-408-078-1>

I synnerhet utbildning och avläggande av examen på minst andra stadiet, där den utvidgade läroplikten och garantin för tillräckligt individuellt lärande och stöd för studierna har stor betydelse, skyddar barn och unga mot många sociala och hälsorelaterade problem.

Förenta Nationernas (FN) barnrättskommitté framförde i sina slutsatser om Finlands kombinerade femte och sjätte rapport den 2 juni 2023⁶ sin oro över att barn efter avslutad vård utom hemmet inte stöds med tillräckliga åtgärder (punkt 26. e). Kommittén rekommenderar avtalsstaten att säkerställa att individuell fortsättning efter vård utom hemmet planeras för barnen i syfte att tillhandahålla dem socialt, utbildningsmässigt och annat relevant stöd så att de med framgång kan anpassa sig på nytt till familjen och samhället (punkt 27. f).

I öppenvården inom barnskyddet har antalet klienter över 18 år (13 033) klart ökat från 2020⁷:

Tabell 1. Utveckling av antalet klienter som fyllt 18 år inom öppenvården 2018–2022.

	2018	2019	2020	2021	2022
Klienter	8 534	8 664	8 976	10 596	13 033
Ökning från året innan		130	312	1 620	2 437
Procentuell förändring från året innan		2 %	4 %	18 %	23 %

Antalet klienter inom öppenvården och förändringar i det kan inte granskas täckande per åldersklass nationellt. Under 2022 var 1 397 unga personer som fyllt 18 år placerade. Av dem hade 342 placerats under året som minderåriga. I dessa fall avslutades omhändertagandet på födelsedagen, men placeringen fortsatte i form av placering inom eftervården. Av de placerade som fyllt 18 år under 2022 var 346 18 år, 298 19 år, 192 20 år, 171 21 år, 156 22 år, 156 23 år och 78 24 år.

Institutet för hälsa och välfärd (THL) uppskattar att antalet 23- och 24-åriga klienter i eftervården i början av 2024 uppgår till cirka 3 000 (uppskattning erhållen 14.9.2023). Uppskattningen grundar sig på de första uppgifterna i det nya uppföljningsregistret för socialvården. Den baseras på klientantalen, som bara täcker 15 procent av befolkningen. Enligt samma informationsunderlag är uppskattningsvis 51 procent av de 18–24-åriga klienterna i eftervården män och 48 procent kvinnor (uppskattning erhållen 18.9.2023). På grund av att materialet är begränsat ska dessa uppskattningar betraktas med stort förbehåll.

⁶ Slutsatser om Finlands kombinerade femte och sjätte rapport. FN:s barnrättskommitté.

CRC/C/FIN/CO/5–6. 2 juni 2023 (inofficiell översättning). Kan läsas på

https://um.fi/documents/35732/0/CRC_C_FIN_CO_5-6_fi+%281%29.pdf/f8e9c156-5172-0834-d6c7-201066cbc9f2?t=1691047057189.

⁷ Enligt sextettkommunernas rapport omfattades 2 125 unga i åldern 18–20 år av eftervård år 2020, och 1 637 unga år 2021. Antalet 21–24-åringar i eftervård var 190 år 2020 och 896 år 2021. Uppgifter från Vanda stad om antalet 21–24-åringar saknades åren 2020–2021. Antalet 18–20-åringar sjönk. Under samma period ökade totalkostnaderna för eftervården med 46,2 procent (från 11 921 847 till 17 424 174 euro). Kuuden suurimman kaupungin lastensuojelun palvelut ja kustannukset vuonna 2021. Kuusikko-työryhmän julkaisusarja 1/2022, s. 83. Kan läsas på https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/22_06_01_Kuusikko_Lastensuojelu_2021.pdf.

2.2 Skyldigheten att ordna småbarnspedagogik och ersättning för kostnaderna för denna

Fram till 2013 var dagvården inom social- och hälsovårdens förvaltningsområde en del av socialvårdens och socialservicens system och den relaterade lagstiftningen. Från och med 2013 överfördes lagberedningen, förvaltningen och styrningen av dagvården till undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde och den har sedan dess inte längre utgjort socialservice enligt socialvårdslagen. Enligt regeringens proposition om ovan nämnda ändring (RP 159/2012 rd) genomfördes ändringen kostnadsneutralt så att anslagen överfördes från social- och hälsovårdsministeriets huvudtitelmoment till undervisnings- och kulturministeriets huvudtitelmoment. Som en del av ändringarna av lagen om barndagvård (580/2015, RP 341/2014 rd) gjordes också en begreppslig ändring genom att barndagvård ändrades till småbarnspedagogik. Även lagens rubrik ändrades till lagen om småbarnspedagogik. Efter det, den 1 september 2018, trädde totalreformen av lagen om småbarnspedagogik (540/2018) i kraft.

Sedan ingången av 2023 har ansvaret för att ordna barnskydd vilat på välfärdsområdena. För ordnandet av barnskydd ansvarar i enlighet med 16 § i barnskyddslagen det välfärdsområde inom vars område barnet eller den unga personen har sin hemkommun. Barnskyddsåtgärder kan dock ordnas även inom ett annat välfärdsområde.

Enligt 16 b § 1 mom. i barnskyddslagen ska det välfärdsområde där ett barn eller en ung person har placerats som en stödåtgärd inom öppenvården eller i vård utom hemmet eller i eftervård (placeringsvälfärdsområde) i samarbete med det välfärdsområde som enligt 16 § 1 mom. eller 17 § ansvarar för ordnandet av barnskydd (placerarvälfärdsområde) och den kommun där barnets eller den unga personens placeringsplats finns eller boningskommunen för ett barn eller en ung person i eftervård ordna den service och de stödåtgärder för barnet eller den unga personen som behövs för omsorgen eller vården. Placeringsvälfärdsområdet och den kommun där barnets eller den unga personens placeringsplats finns samt boningskommunen för barnet eller den unga personen i eftervård har rätt till ersättning av placerarvälfärdsområdet för sina kostnader för servicen och stödåtgärderna.

Enligt den sista meningen i 2 mom. finns bestämmelser om skyldigheten för den kommun där ett barns eller en ung persons placeringsplats finns eller för boningskommunen för ett barn eller en ung person i eftervård att ordna småbarnspedagogik i lagen om småbarnspedagogik. I den gällande bestämmelsen används felaktigt begreppet ung person och det bör strykas. I kontext av barnskyddslagen omfattas en ung person (18–24 år) inte av småbarnspedagogiken eller av förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen.

Den kostnadsfråga mellan placerarvälfärdsområdet och kommunen som avses i 16 b § 1 mom. i barnskyddslagen har konkretiserats i situationer där barnet placerats utanför sin hemkommun. Med stöd av barnskyddslagen kan ett barn vara placerat som en stödåtgärd inom öppenvården eller i vård utom hemmet. En ung person i eftervård kan också placeras. Eftervården kan också gälla småbarn som omfattas av småbarnspedagogiken och som kan vara placerade.

I 6 § i lagen om småbarnspedagogik (540/2018) föreskrivs det om skyldigheten att ordna småbarnspedagogik. Enligt 1 mom. åligger det kommunen att ordna småbarnspedagogik för ett barn vars hemkommun kommunen i fråga är enligt lagen om hemkommun (201/1994). Enligt 3 § 2 punkten i lagen om hemkommun ändras en persons hemkommun inte om hen bor i en annan kommun huvudsakligen på grund av vård i familjevård eller institutionsvård, eller boende med boendeservice. Enligt 3 mom. ska kommunen i brådskande fall eller när omständigheterna annars kräver det se till att småbarnspedagogik ordnas även för andra barn som vistas i kommunen än kommuninvånarna. Skyldigheten för den kommun där barnet placerats och, i fråga om eftervård, för barnets hemkommun att ordna småbarnspedagogik har sannolikt grundats på nämnda

6 § 3 mom. Det står dock klart att dessa barn har samma subjektiva rätt till småbarnspedagogik som andra barn. Regleringen om organiseringskyldigheten i 6 § i lagen om småbarnspedagogik behöver samtidigt preciseras.

Enligt 60 § i lagen om småbarnspedagogik tillämpas lagen om statsandel för kommunal basservice på verksamhet som kommunen ordnar med stöd av lagen om småbarnspedagogik. Barnets hemkommun får alltså på grund av skyldigheten att ordna småbarnspedagogik statsandel i enlighet med lagen om statsandel för kommunal basservice (618/2021). Varken lagen om småbarnspedagogik eller lagen om statsandel för kommunal basservice innehåller bestämmelser om kostnadsfördelning mellan kommunerna.

Bestämmelsen i 16 b § 1 mom. i barnskyddslagen styrde fram till social- och hälsovårdsreformen kostnadsfördelningen mellan kommunerna i sådana placeringssituationer som avses i barnskyddslagen. Före reformen fanns det inga bestämmelser till exempel om hur kostnaderna för småbarnspedagogiken ska fördelas mellan kommunernas socialvård och bildningssektor i praktiken. Kommunerna har också kunnat avtala om utjämning av kostnader till exempel i sådana placeringssituationer som avses i barnskyddslagen eller vid växelvist boende på grund av familjen. Det kan finnas kommuner där kostnaderna för småbarnspedagogiken ingått i kostnaderna för barnskyddet. Barnskyddet omfattar enligt 3 § i barnskyddslagen barn- och familjeinriktat barnskydd. Småbarnspedagogik kan genomföras som en del av barnskyddet med stöd av 3 a § 3 mom., som tar upp förebyggande barnskydd. Småbarnspedagogiken kan också ingå i stödåtgärderna i öppenvården av ett barn med stöd av 36 § 6 punkten. Eftersom kommunen tidigare har ordnat både barnskyddet och småbarnspedagogiken, och finansieringen för bägge har erhållits som statsandel för basservice, är det möjligt att kostnaderna för småbarnspedagogiken i vissa kommuner betraktats som kostnader för barnskyddet.

I och med social- och hälsovårdsreformen har bestämmelsen i 16 b § 1 mom. i barnskyddslagen och särskilt den sista meningen i momentet skapat oklarhet om huruvida det är barnets hemkommun eller placerarvårdsområdet som ansvarar för kostnaderna för småbarnspedagogik för placerade barn. Med placerarvårdsområde avses enligt 16 § 1 mom. eller 17 § i barnskyddslagen det ansvariga vårdområdet.

I samband med att social- och hälsovårdsreformen trädde i kraft borde bestämmelsen i 16 § 1 mom. i barnskyddslagen ha preciserats så att den motsvarar kommunens och vårdområdets organiseringsansvar. Bestämmelsen är inte avsedd att utgöra ett undantag från kommunens organiserings- och kostnadsansvar enligt lagen om småbarnspedagogik. Enligt 6 § i lagen om vårdområden (611/2021) sköter vårdområdet de uppgifter som det ska sköta enligt lag. Enligt 8 § i den lagen kan vårdområdet på vissa villkor sköta sådana kommunala uppgifter som inte enligt lag särskilt hör till kommunens uppgifter. Lagen innehåller inga bestämmelser om att organiserings- eller finansieringsansvar ens genom ett avtal mellan kommunen och vårdområdet kan överföras från kommunens lagstadgade uppgifter till vårdområdet. Eftersom ansvaret för att ordna småbarnspedagogik, liksom även förskoleundervisning och grundläggande utbildning, vilar på kommunen och uppgifterna ingår i kommunens lagstadgade uppgifter som kommunen får kalkylerad finansiering för, kan ansvaret för att ordna eller finansiera dessa inte åläggas vårdområdet. Därför är det nödvändigt att precisera ovan nämnda 16 b § 1 mom. i barnskyddslagen. Även bestämmelsen i 6 § i lagen om småbarnspedagogik preciseras enligt förslaget med avseende på skyldigheten att ordna småbarnspedagogik för barn som placerats med stöd av barnskyddslagen, och i 60 § föreskrivs i fortsättningen om kostnadsfördelningen mellan kommunerna i dessa situationer.

Finlands Kommunförbund rf och Hyvil Ab har i fråga om den gällande lagstiftningen ansett att kommunerna har rätt att fakturera placerarvårdsområdena framför allt med stöd av barnskyddslagens 16 b § 1 mom. och dess sista mening. Hyvil Ab anser att det dock inte uppkommer ersättningsbara tilläggskostnader inom barnskyddet när småbarnspedagogik ordnas i barnets hemkommun, eftersom hemkommunen i vilket fall som helst har ansvaret för att ordna småbarnspedagogiken. Både Hyvil Ab och Finlands Kommunförbund rf har dock ansett det behövt att precisera bestämmelserna. Enligt deras bedömning kan det på grund av den oklara situationen uppstå förvaltningstvister i fråga om kostnaderna för småbarnspedagogiken.

Detta problem förekommer inte i till exempel finansieringen av morgon- och eftermiddagsverksamhet enligt lagen om grundläggande utbildning, eftersom den betalas till verksamhetsanordnaren direkt. Bestämmelser om ersättning för kostnader inom förskoleundervisningen och den grundläggande utbildningen finns redan i 38 § i lagen om statsandel för kommunal basservice.

2.3 Korrigeringar till följd av social- och hälsovårdsreformen

I ändringarna av barnskyddslagen som ingick i SOTE100-propositionen har det upptäckts fel som korrigeras genom denna proposition. Felen är av teknisk karaktär. I 16 § 3 mom. i den lagen konstateras det att kommunerna kan avtala om att barnskydd ordnas på något annat sätt än vad som bestäms i paragrafen, om det är förenligt med barnets bästa. I bestämmelsen borde det i stället för kommun stå välfärdsområde, eftersom ansvaret för att ordna barnskydd numera vilar på välfärdsområdena. I 81 § finns ett språkligt fel i den finska bestämmelsen, det står att välfärdsområdet ska föra register över barn som av välfärdsområdet placerats i enskilt hem. Välfärdsområdena placerar inte barn i enskilda hem och därför ska den finska meningen ändras så, att välfärdsområdet ska föra register över de barn som placerats i enskilt hem inom dess område.

När behovet av barnskydd i väsentlig mån beror på otillräcklig försörjning, bristfälliga boendeförhållanden eller avsaknad av bostad eller när dessa omständigheter utgör ett väsentligt hinder för barnets och familjens rehabilitering, ska välfärdsområdet enligt gällande 35 § utan dröjsmål ordna tillräckligt ekonomiskt stöd samt avhjälpa bristerna i boendeförhållandena eller ordna en bostad som motsvarar behovet. Bestämmelsen i 76 a § är likadan i sak men den gäller eftervården inom barnskyddet.

Rättigheterna i enlighet med 35 och 76 a § i barnskyddslagen att trygga försörjning och boende är så kallade subjektiva rättigheter som hör till barn och familjer som är klienter hos barnskyddet samt unga som håller på att bli självständiga när de villkor som avses i bestämmelserna uppfylls. Brister kan inte i sig utgöra en grund för omhändertagande av barn. Enligt 6 § i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) ska ordnandet av socialvård basera sig på ett myndighetsbeslut. Till den subjektiva rättens natur hör att man har rätt att överklaga beslutet genom besvär.

I de gällande bestämmelserna nämns inte kommunen i samband med boendeförhållanden när det gäller att avhjälpa brister och ordna en bostad som motsvarar behovet. När bestämmelserna reviderades i samband med social- och hälsovårdsreformen var avsikten dock inte att ändra nuläget. Redan före reformen hade den kommunala bostadsmyndigheten en roll i fråga om boendeförhållanden när det gällde att avhjälpa brister och ordna en bostad som motsvarar behovet, även om det i sista hand är barnskyddet som tryggar boendet. Även i regeringens proposition RP 137/2010 rd (s. 6) konstateras det om 35 § i barnskyddslagen att ”Bestämmelsen ska tillämpas så att om de villkor i fråga om ordnande av bostad som avses i den uppfylls, och varken det organ som ansvarar för socialvården eller någon annan kommunal myndighet har kunnat ordna med bostad från kommunens egna bostäder eller den fria marknaden, ska barnskyddsklienten vid behov alltid ges ett beslut, även om det skulle vara negativt.” (se även AOA 20.12.2013 dnr

4848/2012, s.5). Bestämmelserna i 35 och 76 a § i barnskyddslagen behöver alltså preciseras så att lagstiftningen fortsättningsvis identifierar även kommunen i rollen som bostadsmyndighet. Det här främjar tillgodoseendet av rättigheterna enligt bestämmelserna när man beaktar att kommunerna fortfarande sköter lagstadgade myndighetsuppgifter som hör till boendesektorn och i synnerhet stadskommuner, utifrån sin bostadspolitiska tradition, äger allmännyttiga hyreshusbolag. Vad gäller kommunägda bostäder förpliktar redan den övriga lagstiftningen ägaren att ta hänsyn till sociala grunder i sina val av hyresgäster. Detsamma gäller också kommunaltekniken, till exempel i frågor som rör vatten och avlopp. Även barnskyddslagen förpliktar kommunen och välfärdsområdet att samarbeta i ordnandet av barnskyddet (11 § 3 mom. i barnskyddslagen).

3 Målsättning

Sänkningen av åldersgränsen för eftervård bidrar till att genomföra reformen av social- och hälsovårdstjänsterna och det statsfinansiella sparprogrammet enligt regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering.

Genom de ändringar som rör skyldigheten att ordna småbarnspedagogik och kommunernas kostnadsfördelning elimineras den oklarhet som uppstått i och med social- och hälsovårdsreformen om ansvaret för kostnaderna för småbarnspedagogik för barn som placerats med stöd av barnskyddslagen. Preciseringsen av bestämmelserna säkerställer tillgodoseendet av dessa barns subjektiva rätt till småbarnspedagogik. Ett syfte med ändringarna är också att förebygga förvaltningstvister mellan parterna i dessa frågor. Syftet med de ändringar av barnskyddslagen som hänför sig till social- och hälsovårdsreformen är att korrigera de fel som kvarstod i lagen efter det att reformen trädde i kraft.

4 Förslagen och deras konsekvenser

4.1 De viktigaste förslagen

I propositionen föreslås det en ändring av barnskyddslagens 75 § 3 mom. som föreskriver om när eftervård inom barnskyddet ska upphöra. Den nuvarande åldersgränsen för eftervård sänks med två år i enlighet med regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering. Välfärdsområdenas skyldighet att ordna eftervård upphör då senast när den unga personen fyller 23 år. Den nya åldersgränsen föreslås träda i kraft den 1 januari 2024, men i och med övergångsbestämmelsen upphör rätten till eftervård först den 30 juni 2024. På så sätt säkerställs det att de som redan omfattas av eftervård planmässigt kan övergå till behövliga andra tjänster och förmåner när eftervården upphör. Detta förutsätter att klientplanen för eftervården uppdateras. I övergångsbestämmelsen beaktas beslut om stödåtgärder inom eftervården som meddelats förelagens ikraftträdande. Därmed är välfärdsområdet skyldigt att ordna stödåtgärder inom eftervården enligt beslutet om dem, även när de sträcker sig längre än den föreslagna övergångsperioden.

I samband med sänkningen av åldersgränsen för eftervård föreslås det också en ändring av barnskyddslagens 6 § som föreskriver om definitionen av en ung person. Den gällande definitionen av en ung person som den som är 18–24 år motsvarar åldersgränsen för eftervård enligt den gällande barnskyddslagen. När åldersgränsen för eftervård sänks med två år behöver definitionen av ung person harmoniseras och ändras till att avse den som är 18–22 år.

Enligt den gällande barnskyddslagen ska medel för eget hushåll ges en ung person som håller på att bli självständig senast när han eller hon fyller 25 år. Den sista tidpunkten för betalning motsvarar åldersgränsen för eftervård enligt den gällande lagen. På grund av sänkningen av åldersgränsen för eftervård föreslås det att 77 § 3 mom. i barnskyddslagen ändras så att det

organ som ansvarar för socialvården är skyldigt att betala medel för eget hushåll till en ung person senast när hen fyller 23 år, dock så att övergångsbestämmelsen också i fråga om medlen för eget hushåll beaktar möjligheten att betala medlen senast när övergångsperioden går ut eller stödåtgärden enligt beslutet avslutas. Medel för eget hushåll ska därmed fortfarande i regel betalas när eftervården avslutas. Varje ungs persons individuella situation ska även i fortsättningen beaktas när det gäller betalningstidpunkten. Om den unga personen och socialarbetaren är oeniga om användningen av medlen för eget hushåll eller om utbetalningen av dem krävs det även i fortsättningen ett beslut i vilket ändring kan sökas.

Dessutom föreslås det i propositionen att bestämmelsen i 6 § 1 mom. i lagen om småbarnspedagogik preciseras så att den uttryckligen konstaterar att skyldigheten att ordna småbarnspedagogik för ett barn som i enlighet med barnskyddslagen har placerats som en stödåtgärd inom öppenvården eller i vård utom hemmet eller i eftervård åligger den kommun där barnet är placerat och i fråga om ett barn i eftervård boningskommunen. Till 60 § i lagen om småbarnspedagogik fogas att barnets hemkommun är skyldig att till den kommun som ordnar småbarnspedagogiken betala en ersättning som motsvarar kostnaderna för barnets småbarnspedagogik. Barnskyddslagens 16 b § 1 mom. och dess sista mening förtydligas i samband med detta. Dessutom fogas till 2 mom. en informativ hänvisning till lagen om småbarnspedagogik med avseende på organiseringsskyldigheten och ersättningen för de kostnader den föranleder.

Genom de övriga föreslagna ändringarna som också hänför sig till social- och hälsovårdsreformen korrigeras vissa närmast tekniska fel och brister som trädde i kraft den 1 januari 2023 inom ramen för SOTE100-propositionen. Korrigeringar görs i 16, 35, 76 a och 81 § i barnskyddslagen.

4.2 De huvudsakliga konsekvenserna

4.2.1 Ekonomiska konsekvenser

Sänkning av åldersgränsen för eftervård inom barnskyddet

I regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering hänförs till sänkningen av åldersgränsen för eftervård inom barnskyddet till 23 års ålder en besparing på 12 miljoner euro 2024 och 24 miljoner euro från och med 2025. Uppskattningen av de ekonomiska konsekvenserna av ändringen grundar sig omvänt på budgetkonsekvenserna enligt proposition RP 71/2019 rd, då åldersgränsen för eftervården höjdes från 21 till 25 år, och kommunernas statsandelar ökades för 2020–2022 med 36 miljoner euro och finansieringen av välfärdsområdena (momentet för välfärdsområdena) med 12 miljoner euro 2023. Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2024, men övergångsbestämmelsen är i kraft till den 30 juni 2024, så att rätten till eftervård upphör för alla som fyllt 23 år den 1 juli 2024. Besparingen beräknas alltså vara 12 miljoner euro 2024 och 24 miljoner euro från och med 2025.

I RP 71/2019 rd om höjningen av åldersgränsen för eftervård ökades finansieringen till kommunerna och välfärdsområdena med lika belopp per år under antagandet att antalet personer som omfattas av eftervården är konstant oberoende av ålder. Enligt en bedömning från Institutet för hälsa och välfärd är det dock närmast klienterna i åldern 20–21 år som ökat, och behovet av eftervård minskar med åldern. Enligt institutets uppskattning av klientantalet förefaller alltså statsandelstillägget till kommunerna och välfärdsområdena 2020–2023 ha baserat sig på en överstor volymuppskattning av klienter i åldern 23–24 år. Uppskattningarna av klientantalet är dock förknippade med stor osäkerhet och de faktiska kostnaderna är inte kända.

Trots bedömningen från Institutet för hälsa och välfärd är avsikten att minska finansieringen till välfärdsområdena i enlighet med riktlinjerna i regeringsprogrammet. Minskningen motiveras med att den utvidgade skyldigheten enligt RP 71/2019 och den relaterade finansieringsökningen delvis annulleras. Bedömningen av ekonomiska konsekvenser av reformer är alltid förknippad med osäkerhet. De kalkylerade och faktiska kostnaderna utjämnas i finansieringen för det andra året som följer på välfärdsområdets bokslut, eftersom kostnadsnivån justeras årligen i enlighet med 10 § i lagen om välfärdsområdenas finansiering (617/2021).

När kostnadseffekten av ändringen av åldersgränsen bedöms är det särskilt svårt att uppskatta i vilken mån motsvarande kostnader överförs från barnskyddets serviceuppgift till kostnader för serviceuppgiften för personer i arbetsför ålder, men detta kommer att ske i någon mån. Det finns inte heller tillgång till uppgifter om hur mycket utkomststöd eller bostadsbidrag som betalas till unga i åldern 23–24 år i barnskyddets eftervård. Information om eftervård för unga förmedlas inte automatiskt till Folkpensionsanstalten, och kan alltså fås av personen själv eller i andra sammanhang. När uppgifter erhålls antecknas de i klientinformationen men i en sådan del som inte ingår i registeruppgifterna.

Det är svårt att uppskatta kostnadseffekterna av utsträckandet av övergångsbestämmelsen till att gälla stödbeslut som meddelats före lagens ikraftträdande. Utifrån information som samlats från vissa välfärdsområden kan man konstatera att stödbeslut fattats för några månader, vanligen högst ett år, och att deras innehåll varierar i hög grad. Enligt en grov uppskattning koncentreras kostnaderna till 2024 men det kan också uppkomma kostnader efter det. Beslut som omfattar längre perioder än ett år kan ha meddelats om till exempel stött boende, socialt arbete eller socialhandledning. Välfärdsområdenas praxis för meddelande av beslut varierar, och frågan kompliceras ytterligare av eftervårdens natur som en frivillig behovsgrundad tjänst samt varierande registreringspraxis i klientrelationerna.

Därmed är det inte möjligt att lägga fram en tillförlitlig uppskattning i euro av konsekvenserna i fråga om redan meddelade stödbeslut, eftersom det inte finns täckande uppgifter om deras antal, varaktighet och omfattning. Välfärdsområdenas kostnader för verkställigheten av besluten beaktas därför i sista hand i den statliga finansieringen, när differensen mellan välfärdsområdenas faktiska och kalkylerade kostnader beaktas i granskningen i efterhand enligt 10 § i lagen om välfärdsområdenas finansiering.

Skyldigheten att ordna småbarnspedagogik och ersättning för kostnaderna för denna

Konsekvenser för kommunernas och välfärdsområdenas samt statens ekonomi

Sedan ingången av 2023 vilar ansvaret för att ordna barnskydd på välfärdsområdena, medan kommunerna fortfarande ansvarar för att ordna småbarnspedagogik. Småbarnspedagogiken är ett sådant statsandelsåliggande som avses i lagen om statsandel för kommunal basservice och för vilken kommunerna erhåller statsandel. Statsandelen betalas till barnets hemkommun. Dessutom kan man med stöd av lagen om klientavgifter inom småbarnspedagogiken (1503/2016) ta ut en klientavgift för småbarnspedagogik.

Barnskyddslagens 16 b § 1 mom., som trädde i kraft vid ingången av 2023, kan tolkas så att den också gör det möjligt att fakturera kostnader för småbarnspedagogik för placerade barn av placerarvälfärdsområdet. Det finns inga exakta uppgifter om till vilka delar kostnaderna för småbarnspedagogiken gäller barn som placerats någon annanstans än i hemkommunen. En granskning av endast det totala antalet barn i småbarnspedagogikåldern ger vid handen att kostnaderna för småbarnspedagogik för placerade barn kan uppgå till högst cirka 40 miljoner euro om året.

Summan erhålls genom att utnyttja uppgifter från Institutet för hälsa och välfärd om antalet placerade barn 2021 i åldern 0–6 år och de genomsnittliga kostnaderna för småbarnspedagogik som berättigade till statsandelar 2020. När de faktiska kostnaderna uppskattas bör man beakta att inte tillnärmelsevis alla placerade barn omfattas av småbarnspedagogikens tjänster.

De kostnader som överförs från kommunerna till välfärdsområdena i samband med social- och hälsovårdsreformen bestäms enligt vad kommunerna har rapporterat som kostnader för social- och hälsovården och räddningsväsendet 2021 och 2022. De kostnader som överförs påverkar kommunernas statsandel och välfärdsområdenas statliga finansiering från och med 2023.

Informationsinnehållen i kommunernas ekonomiska uppgifter fastställs årligen och bindande för kommunerna genom finansministeriets förordning om informationsinnehåll och tekniska beskrivningar som tillämpas på lämnandet av kommuners ekonomiska uppgifter (815/2021 för räkenskapsperioden 2022). Rapporteringen styrs också av kommunallagen (410/2015) och övrig speciallagstiftning, bokföringsnämndens allmänna anvisningar och yttranden till välfärdsområdes- och kommunsektionen samt handboken för automatiserad ekonomisk rapportering.

Kommunernas och samkommunernas serviceklassificering grundar sig på ovan nämnda förordning av finansministeriet. Serviceklassificeringen beaktar bland annat Statistikcentralens ändamålsindelning av den offentliga förvaltningens utgifter (COFOG) och kraven i den kommunala ekonomiska statistiken. Serviceklassificeringen har också harmoniserats med Institutet för hälsa och välfärd datainnehållsspecifikationer i fråga om servicehändelser inom social- och hälsovården. Kostnaderna hänförs till serviceklasserna enligt verksamhetens karaktär, inte enligt den egna organisationens förvaltningsstruktur.

I serviceklassificeringen anges tre serviceklasser för småbarnspedagogiken: daghemsverksamhet, familjedagvård och övrig småbarnspedagogik. Daghemsverksamheten och familjedagvården inkluderar också stödåtgärder som behövs för att hjälpa barnet och den övriga småbarnspedagogiken inkluderar också stöd för vård i hemmet. För barnskyddet anger serviceklassificeringen följande serviceklasser: professionell familjevård inom barnskyddet, anstaltsservice inom barnskyddet, familjevård inom barnskyddet och öppenvård inom barnskyddet. Åren 2021 och 2022 har placerarkommunen när det gäller professionell familjevård, anstaltsservice och familjevård kunnat rapportera köp av tjänster från andra kommuner eller samkommuner inom en grovre och ospecificerad serviceklass, vård utom hemmet inom barnskyddet, i stället för de egentliga serviceklasserna.

Våren 2023 utredde finansministeriet genom en urvalsenkät hos några städer till vilka serviceklasser kommunerna före social- och hälsovårdsreformen bokfört kostnaderna för småbarnspedagogik för barn som placerats utanför hemkommunen. De kommuner som besvarade enkäten (Helsingfors, Tammerfors, Åbo) har i sina bokslut bokfört kostnaderna för småbarnspedagogik för barn som placerats i en annan kommun som kostnader för småbarnspedagogik. I till exempel Helsingfors bokförs kostnader inom småbarnspedagogiken för barn som placerats annanstans för cirka en miljon euro om året. Det finns emellertid ingen riksomfattande information att tillgå om bokföringen av kostnaderna och i vissa kommuner har kostnaderna för småbarnspedagogik för placerade barn kunnat bokföras som kostnader för barnskydd.

På den grund som anförs ovan kan man uppskatta att den finansiering som enligt bokslutsinformationen 2021 och 2022 överförs från kommunerna till välfärdsområdena 2023 i princip inte inkluderar kostnader för småbarnspedagogik för placerade barn, utan att finansieringen till denna del kvarstår hos kommunerna. Till följd av den föreslagna revideringen av bestämmelserna uppskattas det därför inte vara nödvändigt att göra ändringar i finansieringen till kommunerna och välfärdsområdena.

Att ordna småbarnspedagogik för placerade barn anses inte vara ett sådant lagstadgat nytt eller utvidgat åliggande för kommunerna vars kostnader i samband med propositionen behöver beaktas i statsandelen. Skyldigheten att ordna småbarnspedagogik för placerade barn finns redan i 6 § 3 mom. i lagen om småbarnspedagogik. Enligt 21 § 2 mom. i lagen om statsandel för kommunal basservice är statsandelen för nya och mer omfattande statsandelsåligganden 100 procent av de kalkylerade kostnaderna för nya och mer omfattande åligganden, om inte åliggandena minskas i motsvarande utsträckning.

Av ovan nämnda orsaker bedöms propositionen inte ha några konsekvenser för statsfinanserna.

Granskat ur en enskild kommuns synvinkel följer den föreslagna lagstiftningen den tidigare principen i barnskyddslagen att hemkommunen ansvarar för kostnaderna för service för ett barn även när barnet med stöd av barnskyddslagen är placerat i en annan kommun. Statsandelen för tjänster inom småbarnspedagogik betalas alltid till barnets hemkommun. I dessa fall bestäms kostnaderna enligt kostnadsnivån i barnets placeringskommun (principen om full ersättning). Utan ersättning från hemkommunen kan ordnandet av småbarnspedagogik medföra betydande kostnader i synnerhet för en liten enskild kommun där barnet placerats.

4.2.2 Konsekvenser för myndigheterna

Den föreslagna sänkningen av åldersgränsen för eftervård inom barnskyddet har sannolikt den effekten att klienter övergår från eftervården inom barnskyddet till socialarbetet med vuxna. Eftervården för myndiga personer inom barnskyddet kan redan nu administrativt hänföra sig till tjänsterna för vuxna. I bästa fall kan ändringen förebygga utdragna klientrelationer inom barnskyddet och sporra välfärdsområdena till att utveckla det övriga sociala arbetet och tjänsterna för unga vuxna och familjer samt effektivisera sitt samarbete med kommunerna (till exempel det uppsökande ungdomsarbetet). Avsikten är att också främja en ny typ av samarbete genom det omfattande handlingsprogram för att förebygga marginalisering av unga som skrivits in i regeringen Orpos regeringsprogram. Om åtgärderna i början, när den unga blir självständig, kan göras effektivare och samordnas bättre än för närvarande, minskar antalet unga som under flera års tid behöver eftervård inom barnskyddet.

Ändringen kan också påverka samarbetet mellan välfärdsområdet och FPA.

Den föreslagna regleringen om en precisering av skyldigheten att ordna småbarnspedagogik och om kostnadsfördelningen mellan kommunerna förtydligar uppgiftsfördelningen och kostnadsansvaret mellan kommunen och välfärdsområdena. Tydliga bestämmelser om kostnaderna bidrar också till att förebygga förvaltningstvister. På så sätt kan man undvika administrativt merarbete och kostnader för förvaltningsdomstolarna och myndigheterna.

De ändringar av teknisk karaktär i samband med social- och hälsovårdsreformen som föreslås i barnskyddslagen förtydligar verkställigheten. Ändringarna bedöms inte ha några betydande konsekvenser för kommunernas och välfärdsområdenas verksamhet. Bestämmelserna har hunnit vara i kraft en tämligen kort tid, från ingången av 2023. Den ursprungliga avsikten med de bestämmelser som korrigeras var, inom ramen för SOTE100-propositionen, inte heller att ändra bestämmelserna i sak utan att göra nödvändiga tekniska korrigeringar i lagen i samband med social- och hälsovårdsreformen. Detta har konstaterats i nämnda proposition.

4.2.3 Konsekvenser för unga i eftervård

Innehållet, omfattningen och varaktigheten för eftervård bedöms alltid individuellt. De som omfattas av eftervården kan dock grovt delas upp i två grupper: de som behöver lätt stöd och de

som behöver mycket stöd. Situationen för dem som behöver lätt stöd skiljer sig inte väsentligt från utmaningarna för andra unga på väg in i vuxenlivet, och därför har en sänkning av åldersgränsen för eftervård sannolikt ingen betydande inverkan på hur de klarar sig. Barn och unga som behöver mycket stöd kan ha synnerligen mångformade, komplexa och kumulativa sociala problem och hälsoproblem som försämrar deras funktionsförmåga. Det har också förekommit brister i kartläggningen av och stödet till ungas studiefärdigheter och arbets- och funktionsförmåga. Ju flera livsområden den unga behöver stöd i, och ju större stödbehovet är, desto större är risken att hen faller mellan tjänsterna och marginaliseras. Situationen för unga som fyllt 23 år, är mest utsatta och behöver mycket stöd i olika former försämrats sannolikt genom sänkningen av åldersgränsen för eftervård, om inte det övriga servicesystemet förmår effektivisera sin verksamhet och stärka det förvaltningsövergripande samarbetet. Den omfattande reformen av innehållet i social- och hälsovårdstjänsterna som skrivits in i regeringen Orpos regeringsprogram och effektiviseringen av styrningen av välfärdsområdena genom en så kallad servicereform kan utgöra en betydande möjlighet att åtgärda brister och problem i servicesystemet som också lyftes fram i yttrandena. Även det omfattande handlingsprogrammet för att förebygga marginalisering bland unga kan vara ett medel för detta.

Konsekvenserna av ändringen lindras sannolikt av att den förlängda eftervården varit i kraft endast en relativt kort tid och servicesystemet som helhet inte etablerats för dessa åldersgrupper. Effekterna är sannolikt mycket olika i olika välfärdsområden, eftersom eftervården ordnats och utvecklats lokalt och regionalt på olika sätt till både innehållet och kvaliteten. I den här propositionen föreslås rätten till eftervård sänkas med endast två år, vilket betyder att unga har rätt till eftervård fem år efter att de blivit myndiga. Till exempel barnombudsmannen anser i sitt yttrande att det är tillräckligt, om tjänsterna är verkningsfulla och rätt inriktade. I en del av kommunerna var eftervården redan organiserad i tätt samarbete med det sociala arbetet med vuxna, varvid en eventuell övergång till den sektorn inom välfärdsområdet torde kunna skötas smidigt. De negativa effekterna av ändringen kan förebyggas så att det sociala arbetet inom barnskyddets eftervård ser till att klienterna kan övergå smidigt till andra behövliga stödåtgärder och tjänster. Även förslaget att beslut om stödåtgärder som fattats före lagens ikraftträdande ska vara i kraft enligt beslutet medger en smidigare övergång till service för vuxna.

Unga som har rätt till eftervård har inte alltid efter att de blivit myndiga behov av eller beredskap till en aktiv klientrelation och bearbetande av sina frågor, men för en del av dem kan behovet aktiveras i ett senare skede. I sådana situationer kan sänkningen av åldersgränsen för eftervård ha negativa konsekvenser. Service- och stödsystemet för unga vuxna måste vara tydligt och tillgängligt när behovet av hjälp aktiveras, ibland akut. Särskilt viktigt är det att värna om stödet för unga vuxnas psykiska hälsa och tillgång till mentalvårdstjänster, eftersom unga som har rätt till eftervård inom barnskyddet oftare än sina jämnåriga har utmaningar med den psykiska hälsan.

Stödet i eftervården inriktas i bästa fall med övergripande effekt på den unga vuxnas vardag, och de allra mest utsatta kan också behöva starkt stött boende. Det är möjligt att tjänsterna för personer i arbetsför ålder inte genast kan tillhandahålla lika starkt stöd för till exempel unga vuxna som anlitar boendeservice i eftervården.

I 3 § i socialvårdslagen (1301/2014) finns bestämmelser om personer och klienter som behöver särskilt stöd. Med dessa avses personer som har särskilda svårigheter att söka och få behövliga social- och hälsovårdstjänster på grund av kognitiv eller psykisk funktionsnedsättning eller sjukdom, missbruk av berusningsmedel, samtidigt behov av flera stöd eller någon annan motsvarande orsak. Vid tillhandahållandet av socialvård ska särskild uppmärksamhet ägnas åt att tillgodose de klienters intressen som behöver särskilt stöd. I 8 § i socialvårdslagen föreskrivs det att välfärdsområdesmyndigheterna och de kommunala myndigheterna i samarbete ska ge

akt på och främja välfärden hos personer som behöver särskilt stöd samt avhjälpa missförhållanden och förebygga uppkomsten av dem.

Enligt tillämpningsguiden för socialvårdslagen (Social- och hälsovårdsministeriets publikationer 2017:5, på finska) är avsikten med bestämmelserna om personer som behöver särskilt stöd att trygga att de mest utsatta får den hjälp och det stöd de behöver. Bestämmelserna är tänkta att tillämpas när en person inte själv kan söka behövlig hjälp eller riskerar bli utan hjälp därför att personen inte själv i tillräcklig mån är kapabel att ta emot eller ge den information som behövs för att få hjälp. Definitionen omfattar även sådana personer vars centrala problem är ett stödbehov som beror på många olika omständigheter eller överhuvudtaget en situation där ett stort hjälpbehov medför utmattning och gör det svårt att få tillgång till de tjänster som behövs. Det är alltså uppenbart att de klienter i eftervården inom barnskyddet som fyller eller fyllt 23 år och som fortsättningsvis behöver mycket stöd kan övergå till att omfattas av särskilt stöd i enlighet med socialvårdslagen.

Sänkningen av åldersgränsen kan ha olika konsekvenser för klienter av olika kön. Forskningen visar att pojkar som placerats utom hemmet möter långvariga svårigheter oftare än flickor. Enligt födelsekohortundersökningen fick en fjärdedel av de placerade flickorna barn kort efter att de blivit myndiga. Erfarenhetsexperterna har också önskat att de kring föräldraskapstemat skraddarsydda stöd- och serviceformerna stärks. Eftersom en del av de unga i eftervården redan har egna barn (till exempel i Helsingfors 100 barn) är det viktigt att dessa familjer får tillgång till barn- och familjeservice och vid behov även barnskydd.

Propositionen innehåller en övergångsbestämmelse på ett halvt år, vilket behövs för att man för de unga som enligt gällande lagstiftning har rätt till eftervård och som har tillgång till tjänsterna ska hinna upprätta en planmässig övergång till behövliga andra tjänster och förmåner när eftervården upphör. Övergångsbestämmelsen beaktar också beslut om stödåtgärder i eftervården som fattats före lagens ikraftträdande.

Regeringen Orpos regeringsprogram innehåller nedskärningar i utkomststödet och bostadsbidraget. Om dessa genomförs, kan de också i betydande mån försämra försörjningen för unga i eftervård. Social- och hälsovårdsministeriet bereder en separat promemoria om de samverkande effekterna för hushållen av de regeringspropositioner som lämnas till riksdagen hösten 2023. Promemorian överlämnas i samband med propositionerna.

När skyldigheten att ordna småbarnspedagogik preciseras i lag och det föreskrivs om kostnadsfördelningen mellan kommunerna säkerställs tillgodoseendet av den subjektiva rätten till småbarnspedagogik för barn som placerats med stöd av barnskyddslagen som en stödåtgärd inom öppenvården eller i vård utom hemmet och för barn i eftervård. Nyttan med småbarnspedagogik kan vara mest värdefull för de mest utsatta barnen, såsom barn som placerats i enlighet med barnskyddslagen. Tillgången till småbarnspedagogik kan främja barnets välmående och språkinläring och identifieringen av behov av tidigt stöd samt även i övrigt främja tillgodoseendet av barnets rättigheter.

5 Alternativa handlingsvägar

5.1 Handlingsalternativen och deras konsekvenser

Sänkningen av åldersgränsen för eftervård inom barnskyddet med två år, från nuvarande 25 till 23 år, grundar sig på regeringsprogrammet för Petteri Orpos regering och ingår i sparmålen för

statsfinanserna. Med hänsyn till denna grundläggande utgångspunkt bedöms i den här propositionen inga andra sätt att uppnå sparmålet. Däremot bedöms följande alternativa modeller för lagens ikraftträdande och genomförandet av övergångsbestämmelsen.:

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2024 så att den nya lägre åldersgränsen med stöd av en övergångsbestämmelse inte tillämpas alls på unga vars rätt till eftervård hunnit uppkomma med stöd av den gällande lagstiftningen. Det här alternativet skulle skydda redan uppkomna rättigheter. Det skyddar berättigade förväntningar med avseende på både redan meddelade stödbeslut och beslut om rätt till eftervård. Men det skulle inte medföra besparingar på många år, och därmed inte heller uppnå sparmålen enligt regeringsprogrammet.

Lagen föreslås träda i kraft den 1 januari 2024 utan övergångsbestämmelser, varvid besparingarna enligt regeringsprogrammet uppnås genast till fulla belopp, det vill säga större belopp än de som skrivits in i regeringsprogrammet. Det här alternativet är inte motiverat med hänsyn till rättigheterna för de unga i eftervården. Det skulle medföra att de ungas rätt till tjänster upphör utan någon som helst övergångsperiod. Detta skulle vara en orimlig situation särskilt för de unga som fyller 23 år strax efter att lagen träder i kraft och för de unga som redan fyllt 24 år. Alternativet är det mest problematiska med tanke på redan meddelade beslut. Ett beslut har kunnat meddelas om inte bara rätt till eftervård utan också om enskilda stödåtgärder som bestämts utifrån konkreta och individuella servicebehov. De unga måste kunna lita på att en rättighet som skapats genom förvaltningsbeslut består.

I perspektiv av skyddet för rättigheter och även uppnåendet av sparmålet begränsas de genomförbara alternativen till gränsområdet mellan ovan nämnda alternativ. Ett alternativ är en övergångsperiod på ett år så att lagen träder i kraft den 1 januari 2024 men eftervården för unga som omfattas av eftervården och som 2024 fyller 23 eller 24 år fortsätter till utgången av 2024. För unga som är 24 år när lagen träder i kraft kvarstår då rätten tills de fyller 25 år. Det här alternativet skulle emellertid inte ge några besparingar alls under 2024. År 2025 skulle besparingarna uppnås till fullo för alla som fyllt 23 år. Även det här alternativet är problematiskt med tanke på redan meddelade beslut, om beslutet sträcker sig utöver övergångsperioden. Även beslut om stöd kan ha meddelats för en längre tid än övergångsperioden.

Ett annat alternativ som bedömdes var att lagen träder i kraft senare. Sparmålet på 12 miljoner euro 2024 kan uppnås om ändringen av åldersgränsen för eftervård inom barnskyddet träder i kraft först den 1 juli 2024. Efter att lagen trätt i kraft är de unga som fyller 23 år och de som redan är 23 eller 24 år då inte längre berättigade till tjänster inom eftervården. Tidpunkten för ikraftträdandet möjliggör förberedelser inför ändringen. Det här alternativet uppvisar samma problem med tanke på redan meddelade beslut som ovanstående.

Av de ovannämnda alternativen valdes den föreslagna övergångsperioden på ett halvt år som möjliggör de ungas planmässiga övergång till andra tjänster och förmåner. Övergångsbestämmelsen beaktar också redan meddelade förvaltningsbeslut så att välfärdsområdet fortfarande är skyldigt att ordna de stödåtgärder i eftervården som föreskrivs i 12 kap. i barnskyddslagen och som grundar sig på bedömning av det individuella servicebehovet, när beslutet om dem meddelats den unga personen före lagens ikraftträdande, även om beslutet sträcker sig utöver övergångsperioden. Det här alternativet skyddar redan uppkomna rättigheter och genomför bäst av de anförda alternativen sparmålet enligt regeringsprogrammet. Övergångsbestämmelsen gäller inte beslut som endast ger rätt till eftervård. Välfärdsområdena har ingen enhetlig praxis för meddelandet av beslut, och därför är det svårt att föreskriva om en övergångsbestämmelse som behandlar alla unga jämlikt. Det är också svårt att bedöma kostnadseffekterna av sådana beslut med hänsyn till att stödet är behovsgrundat och frivilligt. Bedömningen borde beakta även de minderåriga med rätt till eftervård och eventuella beslut om dem.

5.2 Lagstiftning och andra handlingsmodeller i utlandet

Genomförandesätten, innehållet och åldersgränserna i eftervård inom barnskyddet varierar mellan olika länder, vilket till exempel en granskning av OECD-länderna⁸ visar. I det här sammanhanget granskades Norge, Sverige och Danmark med avseende på åldersgränsen i dessa länder för att få tjänster som är lika eftervården inom barnskyddet. Det var inte möjligt att jämföra innehållet i tjänsterna på grund av den brådskande tidsplanen för beredningen. Åldersgränsen i Norge är 25 år, i Sverige 21 år och i Danmark 23 år.

6 Remissvar

6.1 Inledning

Utkastet till regeringsproposition var ute på remiss 17.8.2023–14.9.2023. Remissbehandlingen var kortare än sedvanliga sex veckor eftersom regeringen inledde sitt arbete först sommaren 2023 och lagberedningen inleddes efter det. Tidsplanen för budgetlagar tillät inte en längre remissbehandling. Yttranden begärdes av totalt 56 parter och dessutom hade alla intresserade möjlighet att lämna yttranden i tjänsten Utlåtande.fi. Det kom in sammanlagt 80 yttranden. Av remissinstanserna representerade 16 välfärdsområdena, 4 kommunerna och samkommunerna, 12 de statliga myndigheterna, 32 organisationerna, 3 företagen och 13 övriga remissinstanser som bland annat inkluderade ungdomsfullmäktige i ett välfärdsområde samt unga som omfattats eller omfattas av eftervård inom barnskyddet och deras föräldrar. Ett sammandrag har utarbetats av remissvaren.

6.2 Sänkning av åldersgränsen för eftervård inom barnskyddet

Majoriteten av de remissinstanser som sänt in sina svar motsätter sig den föreslagna sänkningen av åldersgränsen. Den centrala motiveringen är att unga i eftervård är särskilt utsatta och att en försämring av deras subjektiva rätt till eftervård har negativa konsekvenser för deras välbefinnande. Yttrandena lyfter fram att en övergång från eftervård till andra tjänster inom social- och hälsovården innebär en övergång till anslagsbundna tjänster, vilket är en försämring och en osäkerhetsfaktor med avseende på tillgången till dem.

Barnombudsmannen konstaterar dock i sitt yttrande att inriktandet av barnskyddet på barn i åldern 0–17 år och unga i åldern 18–22 år är motiverat. Barnombudsmannen bedömer att tillräckligt stöd för unga i självständighetsprocessen kan genomföras i form av eftervård till 23 års ålder, om åtgärderna inriktas individuellt rätt och verkningsfullt. Barnombudsmannen anser det viktigast att eftervården utvecklas innehållsmässigt och allokeras tillräckliga resurser inom välfärdsområdena. Även många andra yttranden framhåller behovet av att utveckla och stärka innehållet i eftervården oberoende av åldersgränsen.

Att det föreslagna sparmålet uppnås anses osannolikt i många yttranden, och det övriga service-systemets förmåga att svara på behoven hos de unga i eftervården ifrågasätts till många delar. Yttrandena lyfter också fram behovet av att utveckla servicehelheten i eftervården som en del av den mer omfattande servicehelheten för stöd i övergången till vuxenlivet och under självständighetsprocessen, där man också kan beakta andra unga på tröskeln till vuxenlivet än dem

⁸ OECD (2022) *Assisting Care Leavers: Time for Action*. OECD Publishing: Paris.
<https://doi.org/10.1787/1939a9ec-en>, s. 23–25.

som placerats utom hemmet. Detta arbete föreslås ingå i totalreformen av barnskyddslagstiftningen enligt regeringsprogrammet.

I yttrandena konstateras det att beredningen av regeringens proposition har genomförts på exceptionellt kort tid och att de personer som berörs av konsekvenserna av den föreslagna ändringen inte har hörts. Enligt remissvaren har man i propositionen inte heller i tillräcklig mån bedömt hur samverkningarna med andra lagstiftningsändringar som ingår i regeringsprogrammet påverkar unga i eftervård, till exempel när det gäller nedskärningarna i den sociala tryggheten och frågorna kring finansieringen av välfärdsområdena. Konsekvensanalysen anses därför vara bristfällig.

Remissvaren framhåller att information inte hunnit erhållas om konsekvenserna av den tidigare höjningen av åldersgränsen för eftervård till 25 år som trädde i kraft 2020. Det betonas att man först bör följa upp konsekvenserna av höjningen av åldersgränsen och utvärdera den med stöd av forskningsdata. En ändring av åldersgränsen med några års intervall anses vara kortfristig och försvaga förtroendet för den offentliga sektorn.

Enligt de remissinstanser som svarade förbinder sig de unga som har de svåraste symtomen och den svåraste livssituationen ofta inte vid eftervården genast när de blivit myndiga. Möjligheten att inleda eftervård också i ett senare skede anses viktig med tanke på förebyggandet av marginalisering.

Enligt Folkpensionsanstaltens gällande praxis har unga i eftervård möjlighet att avlägga examen med stöd av utkomststöd utan att ta studielån. Den sporren anses viktig eftersom dessa unga söker sig till utbildning i mindre utsträckning och senare än andra. En ändring av åldersgränsen för eftervård befaras därför försvåra utbildningsmöjligheterna för de unga i eftervården.

Justitieministeriet konstaterar att avsnittet om lagstiftningsordningen tämligen grundligt behandlar eftervårdens förhållande till de grundläggande fri- och rättigheterna och till grundlagsutskottets praxis. Ministeriet konstaterar dock att det är motiverat att ännu noggrannare beskriva konsekvenserna av ändringen på individnivå, för att få mer information om hur väsentlig försämringen är och dess betydelse samt om servicenivån i fortsättningen. Enligt justitieministeriet är det viktigt att bedöma om grunderna för försämringen är godtagbara, begränsningen proportionerlig och de internationella människorättskonventionerna följs. Dessutom föreslår ministeriet att propositionen kompletteras med en motivering som beskriver den nya åldersgränsens betydelse i förhållande till lagens syften och propositionens proportionerlighet med hänsyn till att avsikten är att även i fortsättningen föreskriva om en absolut åldersgräns.

Tryggandet av tillräckligt stöd förutsätter enligt remissinstanserna att tjänsterna såväl i eftervården som för personer i arbetsför ålder utvecklas till sitt innehåll, att de allokeras tillräckliga resurser och att samarbetet fungerar. Bland annat Centralförbundet för Barnskydd påpekar att det ännu inte vidtagits tillräckliga åtgärder för att förbättra kvaliteten på och verkningsfullheten hos tjänsterna inom barnskyddet eller de andra tjänsterna för unga vuxna. Samtidigt konstaterar en del av välfärdsområdena att det även med stöd av socialvårdslagen är möjligt att tillhandahålla de unga tillräckligt socialt arbete och stödtjänster efter behov.

Regionförvaltningsverken konstaterar i sitt yttrande att den planerade lagändringen de facto försvagar jämlikheten eftersom servicen för de allra mest utsatta unga försämras. Eftersom propositionen gäller en försämring av servicen för en utsatt grupp och frågan även förknippas med likabehandlingsaspekter anser justitieministeriet det önskvärt att propositionen lämnas till riksdagens grundlagsutskott för behandling.

Riksdagens justitieombudsman och Valvira konstaterar i sina yttranden att propositionen inte får ha sådana konsekvenser som ökar servicebehovet eller marginaliseringsrisken bland unga i eftervård så att unga marginaliseras och hamnar utanför servicesystemen. Valvira anser att utkastet till lag inte uppvisar tillräckliga motiveringar till en sänkning av åldersgränsen för rätten till eftervård inom barnskyddet.

Att dämpa ökningen av kostnaderna inom social- och hälsovården betraktas i yttrandena som ett mål som är värt att understöda. Eftersom uppskattningarna av antalet klienter i eftervården och kostnaderna för den är förknippade med avsevärd osäkerhet är det enligt yttrandena svårt att bedöma konsekvenserna av den föreslagna ändringen. Enligt remissvaren är det totalekonomiskt sett mycket osäkert om den föreslagna ändringen faktiskt minskar kostnaderna. I yttrandena framhålls att en sänkning av åldersgränsen för eftervård inte eliminerar de ungas behov av stöd utan bara överför deras klientrelation till välfärdsområdets andra tjänster, såsom boende-, missbruks- och mentalvårdstjänsterna.

Vidare konstateras i yttrandena att det inte är aktuellt med någon tilläggsfinansiering för tjänsterna för personer i arbetsför ålder och att välfärdsområdena överlag har ett stort spartryck för att dämpa ökningen av kostnaderna. Det konstateras att det finns en risk för att de unga i eftervården inte får tillräckligt stöd i tjänsterna för personer i arbetsför ålder eller att de helt hamnar utanför tjänsterna. På lång sikt ökar kostnaderna för den offentliga ekonomin, om de ungas problem hopas och kompliceras. I yttrandena påpekas också att placerade unga får barn tidigare än andra unga, varvid eftervården är viktig för att förebygga marginaliseringsrisken även för följande generation.

I yttrandena framförs det att behovet av eftervård och därigenom kostnaderna bäst kan påverkas framför allt genom att stärka tillgången till missbruks- och mentalvårdstjänster för barn.

Eftervården ses som ett specialområde med kompetens som inte nödvändigtvis finns i tjänsterna för personer i arbetsför ålder. För unga i eftervård ordnas också till exempel starkt stött boende, det vill säga tjänster som inte tillhandahålls andra klienter. Samtidigt lyfter yttrandena också fram att eftervården med sina stödåtgärder bidragit till att fylla luckor i det övriga servicesystemet till exempel i fråga om missbruks- och mentalvårdstjänster. Den föreslagna ändringens konsekvenser varierar också regionalt, eftersom stödet inom eftervården som helhet inte är nationellt enhetligt.

I synnerhet välfärdsområdena poängterar att övergångsperioden är kort. I yttrandena föreslogs till exempel en övergångsperiod på ett år, så att välfärdsområdena hinner överföra klientrelationerna för flera hundratals unga till tjänsterna för personer i arbetsför ålder och utveckla den övriga sociala servicen enligt de ungas behov. Exempelvis Mellersta Finlands välfärdsområde uppskattade att lagändringen berör 283 unga, Västra Nylands välfärdsområde enbart för Esbos del cirka 200 unga och Norra Savolax välfärdsområde cirka 110 unga. Välfärdsområdenas servicenätverk söker fortfarande sin form och en snabb ändring av åldersgränsen för eftervård ökar risken för att unga hamnar utanför tjänsterna.

I sina yttranden lyfter välfärdsområdena fram att lagändringen innebär att inte bara klientplanerna för de unga utan också de gällande servicebesluten om eftervårdens varaktighet behöver upphävas. För den fortsatta beredningen önskar välfärdsområdena att lagstiftningen tar ställning till vad som händer med redan fattade servicebeslut. För unga i eftervården har inom en del av välfärdsområdena redan fattats beslut om service fram till 25 års ålder, och därför föreslogs det i yttrandena att eftervård ska kunna tillhandahållas fram till 25 års ålder för de unga som nu omfattas av eftervård och som informerats om att åldersgränsen är 25 år.

Även riksdagens justitieombudsman framhåller att om åldersgränsen för eftervård sänks enligt förslaget i propositionen, ska tillräckliga bestämmelser beredas i lagstiftningen för att trygga de unga en kontinuitet i de tjänster som redan satts in och som de behöver.

Fortsatt beredning

Beskrivningen av nuläget och konsekvensanalysen i propositionen har kompletterats utifrån remissvaren. Dessutom har propositionens kapitel om förhållandet till grundlagen och lagstiftningsordningen kompletterats. Övergångsbestämmelserna i barnskyddslagen har ändrats så att regleringen beaktar förvaltningsbeslut om stödåtgärder i eftervården som meddelats före lagens ikraftträdande. Detta innebär att välfärdsområdet har ansvar för att ordna de stödåtgärder som omfattas av ett sådant beslut även om beslutet tidsmässigt sträcker sig utöver övergångsperioden på sex månader. Övergångsbestämmelserna beaktar också betalningen av medlen för eget hushåll.

6.3 Skyldigheten för att ordna småbarnspedagogik och ersättning för kostnader för denna

Yttrandena understöder på bred basis en precisering av lagstiftningen. I flera yttranden konstateras det att kostnadsansvaret för närvarande är en oklar fråga för placerarvälfärdsområdet och kommunen. Det råder också oklarhet om huruvida det är barnets hemkommun eller den kommun där placeringsplatsen finns som svarar för kostnaderna. Välfärdsområdena konstaterar att eftersom det inte är deras lagstadgade uppgift att ordna småbarnspedagogik kan inte heller kostnaderna för småbarnspedagogiken ligga på deras ansvar.

Även finansministeriet understöder principen om att kommunerna ansvarar för att ordna de tjänster som hör till deras organiseringsansvar och för kostnaderna även när ett barn med stöd av barnskyddslagen har placerats utanför sin hemkommun. Det här är enligt ministeriet motiverat framför allt med tanke på tillgodoseendet av barnens lika rättigheter, men också med tanke på ordnandet och finansieringen av tjänsterna. Finansministeriet anser inte att det till följd av regleringen finns behov av att göra ändringar i kommunernas och välfärdsområdenas finansiering. Finansministeriet anser inte heller att skyldigheten för kommunerna att ordna småbarnspedagogik för placerade barn är en sådan för kommunerna föreskriven ny eller utvidgad uppgift vars kostnader i samband med propositionen behöver beaktas i statsandelen. Dock konstaterar finansministeriet att det finns ett behov av att ytterligare utifrån remissbehandlingen bedöma ändamålsenligheten med det föreslagna 16 b § 1 mom. i barnskyddslagen i förhållande till eventuella andra kommunala tjänster. Den föreslagna formuleringen av bestämmelsen ansågs i yttrandena inte vara problematisk i förhållande till andra kommunala tjänster.

I yttrandena konstateras det att en precisering av regleringen säkerställer tillgodoseendet av den subjektiva rätten till småbarnspedagogik för barn som placerats med stöd av barnskyddslagen. Genom detta stöds barnens välbefinnande, språkinläring och tillgång till tidigt stöd. Lagändringen förebygger också eventuella kostnadskonflikter mellan parterna. I en del av yttrandena nämns att det förekommer oklarheter i fråga om ersättningen av redan uppkomna kostnader. Nya bestämmelser kan dock i regel inte förskrivas för retroaktiv tillämpning. Det är därför önskvärt att parterna kommer överens om ersättningen av kostnaderna, men om samförstånd inte kan nås kan konfliktsituationer lösas i förvaltningsdomstolen.

På grund av flera remissinstansers synpunkt har ur formuleringen av 60 § i lagen om småbarnspedagogik strukits en mening enligt vilken klientavgifter för småbarnspedagogik som tas ut av familjerna minskas från de kostnader som faktureras av barnets hemkommun. Enligt remissinstanserna tas i regel inga klientavgifter ut av fosterfamiljer.

Institutet för hälsa och välfärd och Vanda stad lyfter i sina yttranden fram behandlingen av uppgifter om klientrelationer hos barnskyddet vid olika myndigheter. Vanda stad anser att man vid regleringen av faktureringen bör ta ställning till att uppgifter som identifierar en person bör vara väsentliga och avgränsade i relation till vad som är behövligt för ändamålet med behandlingen. Institutet för hälsa och välfärd påpekar för sin del att uppgifter om klientrelationer som rör sig mellan kommunerna och välfärdsområdet bör behandlas så att sekretessbelagda personuppgifter behandlas av en så liten grupp personer som möjligt. Enligt 16 b § i barnskyddslagen ska placeringsvälfärdsområdet ordna tjänsterna för ett placerat barn i samarbete med den kommun där placeringsplatsen finns och i fråga om barn i eftervård med boningskommunen. Närmare bestämmelser om utlämnande av sekretessbelagd information finns i lagen om klientens ställning och rättigheter inom socialvården (812/2000) och i 41 § i lagen om småbarnspedagogik. Till denna del har regleringen inte ändrats från tiden före social- och hälsovårdsreformen, då uppgifter lämnades ut mellan kommunens socialförvaltning och bildningsväsendet. EU:s allmänna dataskyddsförordning (EU) 2016/679 innehåller dessutom förpliktelser för den personuppgiftsansvarige för behandlingen av personuppgifter, och den regleringen är direkt förpliktande för de personuppgiftsansvariga.

Finlands Kommunförbund rf framförde i sitt yttrande att kostnadsersättningsfrågan inom småbarnspedagogiken bör utredas även i andra situationer än inom barnskyddet, då skyldigheten att ordna småbarnspedagogiken inte vilar på barnets hemkommun eller fördelas på två kommuner. Detta förslag kan dock inte tas upp på grund av den brådskande tidsplanen för beredningen. Undervisnings- och kulturministeriet känner inte till hur omfattande fenomenet är eller eventuella kostnadseffekter. Ministeriet har beställt en utredning om växelvis boende där man bland annat utreder ersättningspraxis mellan kommuner för kostnader inom småbarnspedagogiken.

6.4 Korrigeringar till följd av social- och hälsovårdsreformen

De som uttalade sig om korrigeringarna till följd av social- och hälsovårdsreformen understödde de föreslagna ändringarna.

7 Specialmotivering

7.1 Barnskyddslagen

6 §. *Barn och ung person.* Det föreslås att paragrafen ändras så att en ung person avser den som är 18–22 år.

16 §. *Välfärdsområde som ansvarar för ordnande av barnskydd.* I 3 mom. nämns felaktigt kommun. I bestämmelsen ändras kommunen till välfärdsområden. Ansvaret för att ordna barnskydd har i 1–2 mom. ålagts välfärdsområdena, och därför ska också det avtalande som avses i 3 mom. ske mellan välfärdsområdena.

16 b §. *Placeringsvälfärdsområdets ansvar för ordnande av barnskydd.* Ur den sista meningen i 1 mom. stryks rätten för den kommun där ett barns eller en ung persons placeringsplats finns och för boningskommunen för ett barn eller en ung person i eftervård till ersättning av placeringsvälfärdsområdet för sina kostnader för servicen och stödåtgärderna. Ändringen behövs eftersom placeringsvälfärdsområdet inte är kostnadsansvarigt för service och stödåtgärder för barn och unga som placerats med stöd av barnskyddslagen. Ansvaret för att ordna dessa hör till kommunen. Sådan service är i fråga om barn till exempel småbarnspedagogik samt morgon- och eftermiddagsverksamhet i enlighet med lagen om grundläggande utbildning. Den gällande bestämmelsen har efter det att social- och hälsovårdsreformen trätt i kraft orsakat oklarhet i synnerhet i fråga om kostnaderna för småbarnspedagogik. Momentet gäller i fortsättningen endast

sådana kostnader för service och stödåtgärder för barn som placerats med stöd av barnskyddslagen som uppkommit av tjänster som hör till välfärdsområdets ansvar. Utöver ändringen i den sista meningen i barnskyddslagens 16 b § 1 mom. preciseras bestämmelsen i 6 § 1 mom. i lagen om småbarnspedagogik om skyldigheten att ordna småbarnspedagogik. Dessutom föreskrivs det om kostnadsfördelningen mellan kommunerna. Till den regleringen hänvisas i barnskyddslagens 16 b § 2 mom.

I den mellersta meningen i 2 mom. stryks uttrycket ung person på två ställen där det används felaktigt då man hänvisar till skyldigheten enligt lagen om grundläggande utbildning att ordna förskoleundervisning och grundläggande utbildning. Dessutom ändras den sista meningen som innehåller en informativ hänvisning till lagen om småbarnspedagogik så att språkdräkten i hänvisningen motsvarar de ändringar i 6 § 1 mom. i lagen om småbarnspedagogik som samtidigt görs i den här propositionen när det gäller skyldigheten för den kommun där ett barns placementsplats finns och för boningskommunen för ett barn i eftervård att ordna småbarnspedagogik för ett barn som placerats som en stödåtgärd inom öppenvården eller i vård utom hemmet eller i eftervård. Även bestämmelser om ersättningen av kostnader som föranleds av denna skyldighet finns i fortsättningen i lagen om småbarnspedagogik.

35 §. Tryggande av försörjning och boende. Till bestämmelsen fogas ett omnämmande av att välfärdsområdet i samarbete med kommunen ska avhjälpa bristerna i boendeförhållandena eller ordna en bostad som motsvarar behovet. Detta motsvarar nuvarande praxis och även praxis före social- och hälsovårdsreformen. Hos barnskyddet kvarstår dock dess uppgift att trygga försörjningen och boendet i sista hand. I 11 § 3 mom. i barnskyddslagen föreskrivs det också att kommunen och välfärdsområdet ska samarbeta i ordnandet av barnskydd.

75 §. Barns och unga personers rätt till eftervård. I paragrafen föreskrivs det om barns och unga personers rätt till eftervård. I 3 mom. föreskrivs det om åldersgränsen för när välfärdsområdets skyldighet att ordna eftervård senast upphör. Skyldigheten att ordna eftervård upphör i fortsättningen senast när den unga personen fyller 23 år. Enligt 76 § 2 mom. i barnskyddslagen ska socialarbetaren när eftervården avslutas vid behov tillsammans med den unga personen göra upp en plan, i vilken skrivs in de tjänster och stödåtgärder som den unga personen har tillgång till sedan eftervården avslutats. På så sätt säkerställs det att en ung person som håller på att bli självständig inte blir utan stöd efter det att skyldigheten att ordna eftervård har upphört, utan vid behov får hjälp med att använda andra tjänster, stödåtgärder och förmåner. Eftersom det i propositionen också föreslås att definitionen av en ung person enligt 6 § ändras till att avse den som är 18–22 år upphör likaså möjligheten enligt 2 mom. att ordna eftervård även för andra än sådana unga som är klienter hos barnskyddet och som avses i 1 mom. när den unga personen fyller 23 år.

76 a §. Tryggande av boende och försörjning i eftervården. Till bestämmelsen fogas samma tillägg som i 35 § ovan.

77 §. Medel för eget hushåll. Den sista meningen i 3 mom. ändras så att medel för eget hushåll ska betalas senast när den unga fyller 23 år.

81 §. Övervakning av vården av barn som placerats i enskilt hem. I den sista meningen i 4 mom. finns ett fel som korrigeras. Välfärdsområdena placerar inte barn i enskilda hem utan för register över de barn som placerats i enskilt hem inom dess område.

7.2 Lagen om småbarnspedagogik

6 §. *Kommunens skyldighet att ordna småbarnspedagogik som grundar sig på var barnet bor eller vistas.* I 1 mom. föreslås det dessutom en preciserande bestämmelse om att skyldigheten att ordna småbarnspedagogik för ett barn som i enlighet med barnskyddslagen har placerats som en stödåtgärd inom öppenvården eller i vård utom hemmet eller i eftervård åligger den kommun där barnet är placerat och i fråga om ett barn i eftervård boningskommunen. I nuläget grundar sig skyldigheten att ordna småbarnspedagogik för barn som placerats med stöd av barnskyddslagen på 6 § 3 mom. i lagen om småbarnspedagogik, det vill säga kravet föranleds av att fallet är brådskande eller av omständigheterna. Med stöd av barnskyddslagen kan ett barn vara placerat som en stödåtgärd inom öppenvården eller vård utom hemmet. En ung person inom eftervården kan också placeras. Eftervården kan också gälla småbarn som omfattas av småbarnspedagogiken och som kan vara placerade. Kommunen ska med stöd av barnskyddslagen ordna småbarnspedagogik för placerade barn i enlighet med lagen om småbarnspedagogik på samma sätt som för andra barn, till exempel enligt sätten för anordnande enligt 5 § i lagen om småbarnspedagogik.

60 §. *Finansiering och bidrag.* Till paragrafen fogas ett nytt 4 mom. enligt vilket hemkommunen för ett i 16 b § 1 mom. i barnskyddslagen avsett barn som placerats som en stödåtgärd inom öppenvården eller i vård utom hemmet eller i eftervård är skyldig att till den kommun där barnet är placerat och till den kommun där barnet i eftervård är bosatt betala en ersättning som motsvarar kostnaderna för barnets småbarnspedagogik. Bestämmelser om ersättning behövs eftersom endast barnets hemkommun får statsandel för basservice i enlighet med lagen om statsandel för kommunal basservice. I enlighet med 3 § 2 mom. i lagen om hemkommun ändras inte hemkommunen för ett barn vid placering. I 3 a § i den lagen föreskrivs det särskilt om rätten att välja hemkommun vid långvarig vårdrelation. I praktiken ordnas småbarnspedagogiken för barnet av den kommun där barnet är placerat eller, i fråga om barn i eftervård, av den kommun där barnet är bosatt, vilket orsakar kostnader för dessa kommuner. Kostnaderna för småbarnspedagogiken bestäms enligt kostnadsnivån i den kommun där barnet är placerat eller bosatt. Beroende på hur småbarnspedagogiken är ordnad kan kostnader också uppkomma av köptjänster, servicesedel eller kommunens andel av stöd för privat vård. Faktureringsintervallen regleras inte närmare utan kommunerna kan sinsemellan komma överens om den.

8 Ikraftträdande

Det föreslås att lagarna träder i kraft den 1 januari 2024.

I lagen föreslås det en övergångsbestämmelse enligt vilken rätten till eftervård upphör först den 30 juni 2024. Eftersom eftervården för den som är berättigad till den är frivillig och behovsgrundad inleds inte klientrelationer med alla som har rätt att få eftervård. Valfärdsområdenas praxis varierar i fråga om huruvida de som har rätt till eftervård meddelas beslut om endast rätten till eftervård eller inte. Till följd av detta påverkar de föreslagna övergångsbestämmelserna i praktiken dem som har rätt att få eftervård och som konstaterats ha behov av tjänster i eftervården inom barnskyddet och som gått med på att ta emot stöd inom eftervården. Dessa har i regel en klientrelation. Genom övergångsperioden på ett halvt år säkerställs det att de som redan omfattas av eftervård planmässigt kan övergå till behövliga andra tjänster och förmåner när eftervården upphör. Detta förutsätter att klientplanen för eftervården uppdateras. Övergångsbestämmelserna skyddar redan meddelade beslut i fråga om själva stödåtgärderna. Detta innebär att valfärdsområdet fortfarande har ansvar för att ordna de stödåtgärder i eftervården som föreskrivs i 12 kap. i barnskyddslagen och som grundar sig på bedömning av det individuella servicebehovet när det hunnit meddela beslutet före lagens ikraftträdande, även om beslutet

och stödåtgärderna enligt det sträcker sig längre än övergångsperioden på ett halvt år. Den planmässiga övergången för en sådan ung person till andra tjänster och förmåner bör inledas i god tid innan stödåtgärden enligt beslutet avslutas.

Rätten till eftervård får sitt innehåll och genomförs faktiskt först när en individuell bedömning av servicebehovet görs för den som har rätt att få eftervård och beslut om enskilda stödåtgärder fattas utifrån den bedömningen. Därför har beslut som meddelats före lagens ikraftträdande men som endast gäller rätten till eftervård och ingen egentlig stödåtgärd inte särskilt beaktats i övergångsbestämmelserna. Det är svårt att ta hänsyn till sådana beslut på ett jämlikt sätt och att bedöma kostnaderna för dem, eftersom praxis inom välfärdsområdena varierar. Bindande verkan av ett beslut som endast ger rätt till eftervård avgörs i sista hand genom ändringsökande.

Dessutom beaktar övergångsbestämmelserna också betalningen av medel för eget hushåll, vilket innebär att dessa bör betalas senast när övergångsperioden går ut eller, om den unga personen har meddelats beslut om stödåtgärder för en längre tid, senast när stödåtgärden avslutas.

9 Verkställighet och uppföljning

Social- och hälsovårdsministeriet informerar om antagandet och stadfästandet av lagen. Information om detta finns också i Institutet för hälsa och välfärds handbok för barnskyddet. Tillhandahållandet av tjänster för unga som övergått från eftervård till andra tjänster kan uppmärksammas inom ramen för den redogörelse som avses i 31 § i lagen om ordnande av social- och hälsovård och inom ramen för styrningen av välfärdsområdena.

Uppföljningen av ändringen och de ungas stödbehov kan uppmärksammas när regeringen Petteri Orpo i enlighet med sitt program upprättar ett omfattande handlingsprogram för att förebygga marginalisering bland unga, åtgärda välfärdsunderskottet och problem med psykisk hälsa samt stärka det yrkesövergripande arbetet för att främja de ungas välbefinnande. I enlighet med regeringsprogrammet elimineras i lagstiftningen problem i informationsförmedlingen mellan olika myndigheter, och indikatorer utarbetas för att utvärdera åtgärdernas genomslag. Harmoniseringen av tjänster och förmåner och uppföljningen av deras samverkande effekter är viktiga socialpolitiska mål som främjas när tjänster och förmåner ses över.

10 Förhållande till andra propositioner

10.1 Förhållande till budgetpropositionen

Propositionen hänför sig till budgetpropositionen för 2024 och avses bli behandlad i samband med den.

Sänkningen av åldersgränsen för eftervård grundar sig på regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering och genomförs som en del av det statsfinansiella sparprogrammet. Sparmålet för sänkningen av åldersgränsen för eftervård i enlighet med regeringsprogrammet är 12 miljoner euro 2024 och 24 miljoner euro från och med 2025.

Besparingen genomförs genom att 12 miljoner euro minskas från finansieringsmomentet för välfärdsområdena samt Helsingfors stad och HUS-sammanslutningen 2024.

11 Förhållande till grundlagen samt lagstiftningsordning

11.1 Sänkning av åldersgränsen för eftervård

11.1.1 Försvagande av de grundläggande fri- och rättigheterna

Eftervården inom barnskyddet positionerar sig i lagstiftningen som en tjänst enligt 19 § 3 mom. i grundlagen. Enligt momentet ska det allmänna, enligt vad som närmare bestäms genom lag, tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa. Det allmänna ska också stödja familjerna och andra som svarar för omsorgen om barn så att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt. Det handlar alltså om att trygga tillräckliga social- och hälsovårdstjänster för en klientgrupp som har placementsbakgrund enligt barnskyddslagen. Enligt förarbetena till reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna kan vid en bedömning av huruvida tjänster är tillräckliga som utgångspunkt hållas en sådan servicenivå som skapar förutsättningar för varje människa att fungera som en myndig medlem av samhället (RP 309/1993 rd, s. 76). Syftet med eftervård är att stödja utvecklingen mot vuxenlivet för denna grupp som på grund av sin bakgrund har en sårbar ställning. Rätten till tillräckliga social- och hälsovårdstjänster enligt 19 § 3 mom. i grundlagen är inte en subjektiv rätt, utan den har formulerats inom ramen för det allmännas tryggande skyldighet. Till sin karaktär är eftervården med stöd av barnskyddslagen en subjektiv rättighet för den som är berättigad till den, även om det egentliga innehållet formas utifrån individuella servicebehov. Stödåtgärder utifrån servicebehovet antecknas i klientplanen för eftervård som ska ses över regelbundet (minst en gång om året). Innehållet i eftervården bestäms enligt de stödåtgärder som avses i 12 kap. i barnskyddslagen.

De internationella människorättskonventionerna föreskriver inte explicit om eftervård inom barnskyddet. Skrivningar om barnskyddet har tagits in i FN:s konvention om barnets rättigheter (barnkonventionen). I princip omfattar tillämpningsområdet alla under 18 år, men barnkonventionen ålägger dock staten dess skyldighet att ordna barnskydd. Skrivningarna om barnskyddet är till stor del mycket allmänna och lämnar utrymme för staten att utfärda egna närmare bestämmelser (även om eftervård).

I det här sammanhanget är de viktigaste internationella människorättskonventionerna som är bindande för Finland bland annat FN:s internationella konvention om ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (FördrS 6/1976, ESK-konventionen) och den reviderade europeiska sociala stadgan (FördrS 78–80/2002). Konventionerna innehåller bestämmelser om social service och social trygghet.

ESK-konventionens tillämpningsområde omfattar alla personer som hör till konventionsstatens rättskipning, inklusive personer över 18 år som omfattas eftervård inom barnskyddet. ESK-konventionen tryggar bland annat den sociala tryggheten (artikel 9), en tillfredsställande levnadsstandard (artikel 11) och hälsa (artikel 12). Eftervården inom barnskyddet kan anses bidra till att trygga dessa rättigheter, eftersom syftet med eftervården är att stödja den unga till självständighet på ett övergripande sätt.

Enligt artikel 2.1 i ESK-konventionen åtar sig varje konventionsstat att genom egna åtgärder till fullo utnyttja sina tillgängliga resurser för att trygga att rättigheterna i konventionen gradvis förverkligas i sin helhet med alla lämpliga medel, i synnerhet genom lagstiftning. Till de internationella människorättskonventionerna och de vedertagna tolkningarna av dem hör också förbudet mot att försämra rättigheterna. Kommittén för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ESK-kommittén) övervakar genomförandet av konventionen och har i sina rapporter fastställt hur skyldigheterna enligt konventionen och eventuella ändringar i dem ska tolkas. Enligt

ESK-kommitténs allmänna kommentar (14.12.1990, 9 §) förutsätter det gradvisa förverkligandet av rättigheter att vilken som helst avsiktligt försämrande åtgärd måste vara fullt motiverad i förhållande till helheten med hänsyn till de rättigheter som anges i konventionen och de fullskaliga resurser som konventionsstaten förfogar över. Därmed är det också möjligt att göra ändringar som försämrar de i konventionen tryggade rättigheterna. Även när konventionsstatens resurser bevisligen är otillräckliga ska den sträva efter att så omfattande som möjligt säkerställa att rättigheterna tillgodoses under de rådande omständigheterna. ESK-kommittén har också kommenterat att konventionsstaterna ska skydda utsatta personer även under svåra tider som till exempel recession (11–12 §).

Enligt 22 § i grundlagen ska det allmänna se till att de grundläggande fri- och rättigheterna samt de mänskliga rättigheterna tillgodoses. Det här innebär också att det är möjligt att försämrade grundläggande fri- och rättigheter endast i begränsad mån och med godtagbar motivering. Såsom ovan konstaterats ålägger människorättskonventionerna konventionsstaterna att eftersträva den högsta nivån av rättigheter inom ramen för de maximala tillgängliga resurserna för staten. I sin juridiskt icke-bindande allmänna kommentar till ESK-konventionens artikel 12 (General Comment No. 14) konstaterar kommittén för ekonomiska, sociala och kulturella rättigheter (ESK-kommittén) med hänvisning till bestämmelserna i artikel 2.1 (skyldigheten att vidta åtgärder för att gradvis förverkliga rättigheterna i sin helhet) att det, liksom för de andra rättigheterna enligt konventionen, finns ett starkt antagande att åtgärder som försämrar hälsan inte är godtagbara. Staten har bevisbördan när det gäller att bevisa att sådana åtgärder tillämpas först när man noga avvägt alternativen och att åtgärderna är godtagbara i förhållande till rättigheterna enligt konventionen som helhet i kontext av de totala tillgängliga resurserna för staten. ("As with all other rights in the Covenant, there is a strong presumption that retrogressive measures taken in relation to the right to health are not permissible. If any deliberately retrogressive measures are taken, the State party has the burden of proving that they have been introduced after the most careful consideration of all alternatives and that they are duly justified by reference to the totality of the rights provided for in the Covenant in the context of the full use of the State party's maximum available resources.")

En försämring är ur individens synvinkel till sina verkningar rätt likartad som en inskränkning, vilket innebär att frågan om huruvida en försämring är tillåten kan bedömas utifrån de allmänna krav som ska uppfyllas för att de grundläggande fri- och rättigheterna ska kunna begränsas och som grundlagsutskottet har härlett ur hela komplexet av grundläggande fri- och rättigheter och ur rättigheternas karaktär av grundlagsfasta rättigheter. Till dessa hör kraven på att bestämmelser utfärdas genom lag, att lagen är exakt och noga avgränsad, att inskränkningarna är acceptabla och proportionella, att kärnan i en grundläggande fri- eller rättighet inte inskränks, att rättsskyddet är adekvat och att de förpliktelser som gäller de mänskliga rättigheterna iakttas (GrUU 25/1994 rd, s. 5.) Enligt grundlagsutskottet är det också uppenbart att försämringen inte får omintetgöra kärnan i de grundläggande och mänskliga rättigheterna (t.ex. GrUU 14/2015 rd, s. 3).

I samband med reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna har grundlagsutskottet i anslutning till bestämmelsen om tryggande av den grundläggande försörjningen (19 § 2 mom. i grundlagen) ansett att det är helt i linje med den handlingsförpliktelse som åläggs lagstiftaren att den sociala tryggheten riktas och utvecklas enligt samhällets ekonomiska tillgångar (GrUB 25/1994 rd, s. 11/I)). Grundlagsutskottet har dessutom ansett att det i den mån det är fråga om grundläggande utkomstförmåner som direkt finansieras av det allmänna är logiskt att förmånerna dimensioneras med hänsyn till den rådande situationen inom samhällsekonomin och den offentliga ekonomin (GrUU 34/1996 rd, s. 3/I). Med stöd av grundlagsutskottets tolkningar kan det konstateras att det är möjligt att försämrade grundskyddsformånerna åtminstone när den offentliga ekonomin har blivit sämre och rättigheten är direkt finansierad av det allmänna.

Grundlagsutskottet har konstaterat att om det absolut måste skäras i de offentliga utgifterna har bestämmelserna om mänskliga rättigheter relevans när det gäller att allokera inbesparingarna och att bestämmelserna om grundläggande fri- och rättigheter kan fungera såsom en sorts prioriteringsordning vid beslut om budgetens innehåll. (GrUB 25/1994 rd, s. 33).

I förarbetet med reformen av de grundläggande fri- och rättigheterna har man i fråga om begreppet grundläggande utkomst, som avses i 19 § 2 mom. i grundlagen, ansett att begreppet är oberoende av den gällande sociallagstiftningen och alltså inte direkt hör samman med vissa befintliga förmånssystem (RP 309/1993 rd, s. 74/II, GrUB 25/1994 rd, s. 11/II). Grundlagsutskottet anser i sitt utlåtande om barnbidragets belopp och indexbundenhet att samma princip också gäller förhållandet mellan 19 § 3 mom. i grundlagen och de gällande stödsystemen. Sparmålet för statsfinanserna kan därmed under en ekonomisk lågkonjunktur betraktas som ett godtagbart skäl till att i viss mån ingripa i till exempel i nivån på barnbidragen. Även i detta sammanhang bör man dock beakta att regleringen som helhet inte får äventyra skyldigheten att tillhandahålla stöd enligt grundlagen. Det är det allmännas skyldighet att granska frågan som helhet. Skyldigheten att tillhandahålla stöd enligt 19 § 3 mom. i grundlagen fullföljs inte i lagstiftningsändringar som medför en väsentlig försämring. Till exempel en betydande försämring av systemet med barnbidrag utan andra kompenserande åtgärder skulle således enligt utskottet vara problematisk med tanke på 19 § 3 mom. i grundlagen (GrUU 25/2012 rd).

I sitt utlåtande GrUU 12/2015 rd bedömer grundlagsutskottet sparbehovet inom statsfinanserna, likabehandlingen och rätten till tillräcklig socialservice och ser inga hinder för begränsning av den subjektiva rätten till småbarnspedagogik, förutsatt att beslutsprocessen tar hänsyn till barnets bästa. Oberoende av den förvaltningsmässiga ställningen för småbarnspedagogiken bedömer utskottet rätten till småbarnspedagogik i första hand som sådan social service som avses i 19 § 3 mom. i grundlagen och som omfattas av tillräcklighetskravet och utgör ett medel för att fullgöra det allmännas skyldighet att stödja dem som svarar för omsorgen om barn. Utskottet konstaterade att den föreslagna ändringen är relativt betydande med tanke på antalet barn som berörs av den. Utskottet betonade dock i sista hand tillgodoseendet av barnets bästa (behovet av småbarnspedagogik) i enskilda fall. Dessutom konstaterade utskottet att dess etablerade ståndpunkt är att den allmänna jämlikhetsprincipen i 6 § 1 mom. i grundlagen inte kan sätta stränga gränser för lagstiftarens prövning när lagstiftningen ska anpassas efter samhällsutvecklingen vid en viss tidpunkt. Det centrala är ifall särbehandlingen kan motiveras på ett sätt som är godtagbart med hänsyn till systemet för de grundläggande fri- och rättigheterna och att särbehandlingen inte får vara godtycklig och skillnaderna inte oskäliga (GrUU 11/2012 rd, s. 2).

Det är anmärkningsvärt att Europeiska kommittén för sociala rättigheter kommit med ett avgörande i ett klagomål som gällde Finland och konstaterat att begränsningen av rätten till småbarnspedagogik stred mot den reviderade Europeiska sociala stadgan i fråga om alla de artiklar som framfördes i klagomålet. Lagen om småbarnspedagogik har sedan dess reviderats och begränsningen av rätten till småbarnspedagogik strukits.

Försämringar som riktas mot en utsatt grupp har i sig kunnat anses strida mot proportionalitetskravet. Grundlagsutskottet har under behandlingen av reformen av lagen om funktionshinderservice ansett att en annullering av särställningen för personer som använder respirator skulle innebära försämringar som strider mot proportionalitetskravet i samband med de rättigheter för särskilt utsatta personer med funktionsnedsättning som tryggas i grundlagens 19 § 3 mom., och de föreslagna relativt långa övergångsperioderna och möjligheten till andra stödformer ändrade inte utskottets bedömning. Detta alltså trots att man inte ansåg att grundlagen förutsätter att den rättsliga ställningen bevaras för personer som använder respirator (GrUU 79/2022 rd, s. 6). Unga i eftervård kan i princip inte direkt jämföras med personer som behöver respirator. Även om yttrandet ovan bedömde den ekonomiska förmånen, ersättningen för uppehälle, var syftet

att trygga den nödvändiga vården för andningsförlammningspatienter. Dessa personer är i en livshotande situation utan respirator. Det är således motiverat att ställa kraven på proportionalitet högt.

Läget i de offentliga finanserna har försvårats betydligt av att den ekonomiska tillväxten i Finland under de senaste drygt tio åren har varit svag i jämförelse med tidigare och med de andra nordiska länderna och genomsnittet i EU. Under de kommande åren försämras förutsättningarna för ekonomisk tillväxt av befolkningsutvecklingen. Våra offentliga finanser har uppvisat underskott sedan 2009. Utan en väsentlig ändring av den ekonomiska politiken fortsätter skuldkvoten öka på 2020-talet. Även om staten fortfarande har en hög skuldållbarhet försämras den kontinuerligt, om de offentliga finanserna inte stärks. Eventuella kriser under kommande år kan leda till att det allmänna på grund av begränsningar i de offentliga finanserna inte kan reagera som det borde. Då skulle det krävas alltför brådskande besparingar i de offentliga utgifterna och skärpningar av beskattningen.

Åldersgränsen för eftervård inom barnskyddet föreslås sänkas med två år. När eftervården upphör blir de unga inte utan tjänster utan omfattas av andra förmåner och tjänster som avses i 19 § 2 och 3 mom. i grundlagen. De unga i eftervården är inte minderåriga, men kan på grund av sin bakgrund betraktas som utsatta. De är ingen homogen grupp och stödbehovet är inte bundet till åldern. Såsom konstaterats ovan i avsnitt 4.2.3 får en del unga lätt stöd, och deras situation skiljer sig inte väsentligt från situationen för andra unga på väg in i vuxenlivet. Vissa unga i eftervård behöver dock mycket stöd på grund av sina komplexa problem. Det är möjligt att den gruppen kan bli mer ojämlig och att faktisk likabehandling inte realiserats för den, om det övriga servicesystemet inte har kapacitet att tillhandahålla den tillräckligt starkt stöd. Dessa unga som behöver starkt stöd är sannolikt även i fortsättningen sådana personer i behov av särskilt stöd som avses i 3 § i socialvårdslagen, som ska anvisas en egen socialarbetare och som ska stödjas utifrån särskilda skyldigheter enligt socialvårdslagen bland annat med avseende på tidsfrister. Totalbedömningen bör också beakta att bland annat personbyten och förändringar i omständigheterna kan vara svåra för unga som behöver mycket stöd. Det gäller också att notera att även dessa unga i eftervård överförs från subjektiv rätt till att omfattas av anslagsbundna tjänster med en relativt kort övergångsperiod. Vidare föreslås det att åldersgränsen sänks permanent. Enligt uppskattning av Institutet för hälsa och välfärd om klientantalet i eftervården minskar klientantalet faktiskt i någon mån ju närmare den nuvarande åldersgränsen 25 år man kommer. Minskningen torde delvis kunna förklaras med att behovet av tjänster i eftervården minskar när de unga blir vuxna. De långvarigaste klienterna hos eftervården är dock sannolikt just de som behöver starkt stöd.

Man kan tolka det så att propositionen inte strider mot ESK-kommitténs allmänna kommentar om artikel 2.1 i konventionen, eftersom personer över 23 år genom den nationella lagstiftningen tryggas medel för att åtnjuta rättigheterna enligt ESK-konventionen även när de behöver hjälp av till exempel de sociala myndigheterna.

Det avgörande är hur det övriga servicesystemet klarar av att svara på behoven i synnerhet hos unga som behöver mycket och/eller krävande stöd och som övergår från eftervården. Enligt remissvaren kan man i dagsläget i det sociala arbetet med vuxna inte inom alla välfärdsområden tillhandahålla de unga lika starkt stöd som i eftervården. Välfärdsområdena behöver därför utveckla servicesystemet till denna del så att det motsvarar behovet, med hänsyn till att socialvårdslagen redan innehåller bestämmelser om personer som behöver särskilt stöd. Behoven ska också beaktas i inriktningen av finansieringen, vilket möjliggörs genom finansiering med allmän täckning. Utmaningen är att finansieringen i och med sänkningen av åldersgränsen för eftervård kommer att minska inom välfärdsområdena.

Riksdagens justitieombudsman konstaterar i sitt yttrande att bestämmelsen i grundlagens 22 § också ställer krav på lagstiftaren, till exempel så att konsekvenserna av tidigare lagar och ändringar i dessa har utretts i tillräcklig mån vid utveckling och ändring av lagstiftningen. Det här är särskilt viktigt när man genom lagstiftningen ingriper i individens rättigheter. Konsekvenserna av sänkningen av åldersgränsen för eftervård och servicesystemets förmåga och resurser att tillgodose de övergående ungas behov ska följas upp inom välfärdsområdena. Denna klientgrupp ska i vilket fall som helst uppmärksammas när servicesystemet och lagstiftningen om det revideras i enlighet med regeringsprogrammet för statsminister Petteri Orpos regering.

11.1.2 Övergångsbestämmelser

Rätten till eftervård uppkommer via välfärdsområdets organiseringskyldighet enligt 75 § 1 mom. i barnskyddslagen när kriterierna i momentet uppfylls. Enligt 3 mom. upphör skyldigheten att ordna eftervård senast när den unga personen fyller 25 år. Enligt 45 § i socialvårdslagen har klienten rätt att få ett skriftligt beslut om ordnandet av socialservicen. Det finns skillnader mellan välfärdsområdena i fråga om huruvida ett självständigt beslut om rätt till eftervård meddelas utan ett samtidigt beslut om stödåtgärder i eftervården. Eftervården genomförs dock faktiskt först genom de egentliga stödåtgärderna utifrån det individuella servicebehovet. När beslut meddelas om en stödåtgärd i eftervård förbinder sig välfärdsområdet att ordna de i beslutet nämnda tjänsterna inom eftervården som barnet eller den unga personen behöver. Tjänsterna inom eftervården är sådana stödåtgärder som avses i 12 kap. i barnskyddslagen. I planen för eftervård antecknas syftet och målen med eftervården samt ordnandet av särskilt stöd och hjälp. Planen för eftervård ska ses över vid behov. När eftervården upphör är socialarbetaren skyldig att vid behov tillsammans med den unga personen göra upp en plan, i vilken skrivs in de tjänster och stödåtgärder som är tillgängliga sedan eftervården avslutats.

Ikraftträdandet inkluderar övergångsbestämmelser som syftar till att under ett halvt års tid skydda de rättigheter som uppkommit med stöd av gällande lag. Rätten till eftervård är till sin karaktär en subjektiv rättighet vars innehåll i detalj bestäms genom ett enskilt förvaltningsbeslut enligt det individuella servicebehovet. Den föreslagna övergångsbestämmelsen gör det möjligt att planmässigt ledsaga framför allt de unga som nu omfattas av eftervård och som närmar sig 23 och 24 års ålder till de andra tjänster och förmåner de behöver. För en del kan planen för eftervård ha justerats nyligen och beslutet om stödåtgärder, som grundats på servicebehovet, kan sträcka sig utöver den föreslagna övergångsperioden. Dessa beslut om stödåtgärder som meddelats före lagens ikraftträdande har beaktats i övergångsbestämmelserna. Övergångsbestämmelserna beaktar inte beslut om enbart rätt till eftervård som meddelats före lagens ikraftträdande. Sådana beslut kan ha meddelats en ung person som fyllt 18 år ända fram till den nuvarande åldersgränsen på 25 år. Såsom ovan konstaterats är eftervården även för dem som har rätt till den alltid behovsgrundad och konkretiserad i form av stödåtgärder. Ett beslut om rätt till eftervård tryggar således den behovsgrundade rätten till dess att organiseringskyldigheten upphör. Eftersom praxis i välfärdsområdena i fråga om att meddela sådana beslut varierar är det besvärligt att beakta besluten på ett jämlikt sätt i övergångsbestämmelserna. Det är också svårt att uppskatta kostnaderna. Framst av dessa orsaker beaktar övergångsbestämmelserna endast ovannämnda stödbeslut som bygger på individuella behov. Flera välfärdsområden anser i sina yttranden att den föreslagna övergångsperioden på sex månader är för kort med tanke på antalet unga som överförs. Propositionens övergångsbestämmelser har anpassats till regeringsprogrammets sparmål i en strävan att trygga en skäligen övergångsperiod och beakta redan meddelade förvaltningsbeslut om enskilda stödåtgärder.

Även om eftervården enligt barnskyddslagen upphör blir de unga inte utan service utan ska tillhandahållas de tjänster de behöver via det övriga förmåns- och servicesystemet. Socialvårds-

lagen förpliktar till bedömning av servicebehovet och till upprättande och översyn av klientplanerna vid behov. Socialvårdslagen innehåller särskilda bestämmelser om personer som behöver särskilt stöd. De klienter i eftervården inom barnskyddet som behöver mycket stöd uppfyller sannolikt kriterierna för dessa. De unga i eftervården ska också få råd och handledning när de ansöker om sociala förmåner.

11.1.3 Jämlikhet

Eftervården inom barnskyddet regleras i lag för att barn och unga som varit placerade av barnskyddet uppskattats ha särskilda behov som kan tillgodoses genom eftervårdens tjänster och stödåtgärder. Tanken har varit att ge dessa personer en faktiskt jämlik ställning i jämförelse med barn och unga som inte har placeringsbakgrund.

Sänkningen av åldersgränsen för eftervård inom barnskyddet till 23 år gäller alla som omfattas av eftervård inom barnskyddet, men konsekvenserna är mest betydande för de unga som nu omfattas av eftervård och som närmar sig 23 och 24 års ålder. Bland de unga i eftervården drabbar konsekvenserna av sänkningen av åldersgränsen allra kraftigast de unga som behöver starkt och/eller mycket stöd. I propositionen ingår en övergångsperiod på ett halvt år i syfte att trygga att de unga planmässigt kan ledsagas till behövliga andra tjänster och förmåner. Övergångsbestämmelserna beaktar också redan meddelade beslut om stödåtgärder. Såsom ovan konstaterats är det väsentliga hur det övriga servicesystemet i fortsättningen klarar av att svara på behoven hos särskilt de unga i eftervården som behöver starka och/eller många tjänster. Risken är att ojämlikheten ökar i synnerhet bland dessa unga och att den faktiska likabehandlingen försämras, om de övriga tjänsterna inte kan svara på servicebehovet.

Ställningen för unga som övergår från eftervården kan också påverkas av ändringar enligt regeringsprogrammet i den sociala tryggheten som är under beredning vid social- och hälsovårdsministeriet, framför allt ändringar i utkomstskyddet. Dessa propositioner är dock fortfarande under beredning och deras konsekvenser är inte kända i detta skede. Grundlagsutskottet har i fråga om nivån på de grundläggande fri- och rättigheterna ansett att den samverkande effekten av föreslagna ändringar och andra kommande reformer inte får bli oskälig (t.ex. GrUU 332/2014 rd, s. 2).

När åldersgränsen för eftervård höjdes från 21 till nuvarande 25 år tillämpades den nya åldersgränsen inte på barn och unga vilkas rätt till eftervård upphört innan den högre åldersgränsen trädde i kraft den 1 januari 2020. Därmed återställdes inte den subjektiva rätten till eftervård retroaktivt.

Grundlagsutskottet bedömde lagstiftningen i sitt utlåtande GrUU 16/2019 rd i perspektiv av jämlikhetsbestämmelsen i 6 § i grundlagen.

Enligt 6 § 1 mom. i grundlagen är alla lika inför lagen. Bestämmelsen uttrycker utöver kravet på juridisk likabehandling även en idé om faktisk jämlikhet. Den omfattar ett förbud mot godtycke och ett krav på enahanda bemötande i likadana fall (RP 309/1993 rd, s. 46). Jämlikhetsbestämmelsen riktas också till lagstiftaren. Människor eller grupper av människor kan inte godtyckligt genom lag särbehandlas vare sig positivt eller negativt. Jämlikhetsbestämmelsen förutsätter ändå inte att alla människor i alla avseenden ska behandlas lika, om inte de förhållanden som inverkar på ärendet är likadana. Jämlikhetsaspekter spelar en viss roll såväl när människor ges fördelar eller rättigheter genom lag som när de påförs skyldigheter. Samtidigt är det typiskt för lagstiftningen att den på grund av ett visst godtagbart samhälleligt intresse behandlar människor olika bland annat för att främja faktisk jämställdhet (RP 309/1993 rd, s. 46, GrUU 31/2014 rd, s. 3/I).

Den allmänna jämlikhetsbestämmelsen kompletteras av det diskrimineringsförbud som ingår i 6 § 2 mom. i grundlagen enligt vilket ingen utan godtagbart skäl får särbehandlas på grund av kön, ålder, ursprung, språk, religion, övertygelse, åsikt, hälsotillstånd eller handikapp eller av någon annan orsak som gäller hans eller hennes person. De grunder för åtskillnad som nämns i bestämmelsen kan anses utgöra kärnområdet i förbudet mot diskriminering. Avsikten är dock inte att förteckningen ska vara uttömmande, utan även diskriminering på grund av någon annan omständighet som gäller en enskild person är förbjuden. Exempel på sådana omständigheter är samhällelig ställning, egendom, föreningsverksamhet, familjeförhållanden, graviditet, äktenskaplig börd, sexuell inriktning och boningsort (RP 309/1993 rd, s. 47, se också GrUU 31/2014 rd, s. 3).

Utskottet konstaterade i ovan nämnda utlåtande att även om bestämmelsen i grundlagen inte utgör ett hinder för behövlig positiv särbehandling i syfte att trygga faktisk jämlikhet, det vill säga åtgärder som förbättrar ställningen och förhållandena för en viss grupp (till exempel barn och minoriteter) (se RP 309/1993 rd, s. 48, GrUU 4/2016 rd, s. 3), handlar det om reglering som grundar sig på en exakt åldersgräns och som grundlagsutskottet har betraktat som känslig med avseende på de grundläggande fri- och rättigheterna med hänsyn till diskrimineringsförbudet i 6 § 2 mom. i grundlagen (övergripande om utskottets praxis för ställande av åldersgränser se GrUU 44/2010 rd, s. 5/I-6/II). De krav som ställs på en godtagbar grund som möjliggör särbehandling enligt 6 § 2 mom. i grundlagen är enligt grundlagsutskottets etablerade praxis höga i synnerhet för de grunder för särbehandling som räknas upp i bestämmelsen (se t.ex. GrUU 31/2013 rd, GrUU 1/2006 rd, s. 2/I, GrUU 38/2006 rd, s. 2). I utskottets praxis har det förutsatts att en godtagbar grund ska ha ett sakligt och nära samband med lagens syfte (se t.ex. GrUU 44/2010 rd, s. 5-6).

I motiveringen om lagstiftningsordning i regeringens proposition RP 71/2019 rd konstaterades att de som hamnar utanför eftervården har tillgång till kommunens alla allmänna tjänster och stödsystem inom social- och hälsovård, utkomstskydd, stöd för boende, utbildning och sysselsättning. När eftervården avslutas måste vid behov också en plan göras upp tillsammans med barnet eller den unga personen. I planen anges de tjänster som barnet eller den unga personen har tillgång till sedan eftervården avslutats. Utskottet ansåg att helheten av gällande lagstiftning och föreslagen lagstiftning inte med beaktande av motiveringen till sitt innehåll strider mot proportionalitetskravet, men konstaterade dock att en lösning som inte grundar sig på en så villkorslös och exakt tidsfrist för exkludering av åldersgrupper skulle vara mer förenlig med 6 § i grundlagen.

I propositionen föreslås det att åldersgränsen sänks med två år, vilket innebär att en åldersgräns för hur länge eftervård ska ordnas kvarstår i lagen. Det har i den här propositionen inte varit möjligt att bedöma frågan om åldersgränsen i bredare kontext än utifrån skrivningen i regeringsprogrammet. Det är i regel alltid problematiskt att bestämma åldersgränser i lagstiftningen eftersom åldern inte berättar särskilt mycket om till exempel behovet av social- och hälsovårdstjänster och en högre åldersgräns i sig inte skapar ett tillräckligt stöd. Varken den tidigare åldersgränsen på 21 år eller den nu gällande åldersgränsen på 25 år har grundat sig på noggrann konsekvensanalys eller forskningsdata. Syftet med barnskyddet är uttryckligen att trygga rätten för ett barn (dvs. en person under 18 år) till en trygg uppväxtmiljö, en harmonisk och mångsidig utveckling och särskilt skydd. Det stöd för självständighetsprocessen som en ung person behöver kan ordnas fram till 23 års ålder, varefter man ska sörja för att tjänsterna för unga vuxna fungerar. För att sänkningen av åldersgränsen för eftervård inte ska försvaga målet med eftervården, att ledsaga denna utsatta grupp till en faktiskt jämlik ställning med andra barn och unga, ska det allmänna vid behov vidta behövliga åtgärder med stöd av 22 § i grundlagen. Det här

gäller framför allt uppföljningen av konsekvenserna av sänkningen av åldersgränsen och beaktandet av behoven hos denna grupp i kommande författningsprojekt och i styrningen och finansieringen av de anslagsbundna tjänsterna.

11.2 Skyldigheten att ordna småbarnspedagogik och ersättning för kostnaderna för denna

11.2.1 Jämlikhet

Grundlagsutskottet har betonat rätten till småbarnspedagogik uttryckligen som barnets rättighet, och bestämmelsen i 6 § 3 mom. i grundlagen, enligt vilken barn ska bemötas som jämlika individer, är väsentlig i det avseendet (GrUU 12/2015 rd). Genom bestämmelsen har man enligt förarbetena velat betona att barn ska bemötas som jämlika både i förhållande till den vuxna befolkningen, som personer som i princip har samma grundläggande fri- och rättigheter och som inbördes är jämlika (RP 309/1993 rd, s. 49).

Den föreslagna regleringen syftar till att förtydliga lika tillgång till småbarnspedagogik även för barn som placerats med stöd av barnskyddslagen. På så sätt försöker man försätta dem i en faktiskt jämlik ställning med andra barn som har rätt till småbarnspedagogik. Bestämmelserna stärker likabehandlingen av barn även med avseende på 6 § 1–2 mom.: alla är lika inför lagen och ingen får utan godtagbart skäl särbehandlas av någon orsak som gäller den enskilde som person.

11.2.2 Kulturella rättigheter och rätt till social trygghet

De administrativa uppgifterna inom småbarnspedagogiken överfördes från social- och hälsovårdsministeriet till undervisnings- och kulturministeriet från ingången av 2013. Till följd av ändringar i den allmänna lagstiftningen har de kulturella rättigheterna enligt 16 § 2 mom. i grundlagen börjat tillskrivas betydelse även i den konstitutionella bedömningen av småbarnspedagogiken. I grundlagsutskottets praxis har lagstiftningen om småbarnspedagogik dock fortfarande i första hand bedömts som socialservice i enlighet med 19 § 3 mom. (GrUU 12/2015 rd, GrUU 21/2016 rd, GrUU 17/2018 rd).

Enligt 19 § 3 mom. i grundlagen ska det allmänna, enligt vad som närmare föreskrivs genom lag, tillförsäkra var och en tillräckliga social-, hälsovårds- och sjukvårdstjänster samt främja befolkningens hälsa. Småbarnspedagogiken fullgör i synnerhet det allmännas skyldighet enligt 19 § 3 mom. i grundlagen att stödja familjerna och andra som svarar för omsorgen om barn så att de har möjligheter att trygga barnens välfärd och individuella uppväxt (GrUU 12/2015 rd, GrUU 17/2018 rd, GrUU 21/2016 rd, GrUU 41/2021 rd). Som socialservice omfattas småbarnspedagogiken av ett tillräcklighetskrav (RP 309/1993 rd, s. 75; GrUU 11/1995 rd, GrUU 12/2015 rd, GrUU 17/2018 rd). När man bedömer om tjänsterna är tillräckliga, ska utgångspunkten enligt förarbetena vara att alla människor ges en möjlighet att fungera som fullvärdiga medlemmar i samhället (RP 309/1993 rd, s. 75 - 76).

Förslaget klarlägger tillgången till småbarnspedagogik för barn som placerats med stöd av barnskyddslagen, och till denna del främjar propositionen rätten för dessa barn till social trygghet och deras kulturella rättigheter.

11.2.3 Kommunernas självstyrelse

Enligt 121 § 1–2 mom. i grundlagen ska kommunernas förvaltning grunda sig på självstyrelse för kommunens invånare, och bestämmelser om de allmänna grunderna för kommunernas för-

valtning och om uppgifter som åläggs kommunerna utfärdas genom lag. Enligt 7 § i kommunallagen (410/2015) sköter kommunen de uppgifter som den har åtagit sig med stöd av självstyrelsen samt de uppgifter som föreskrivs för den i lag.

Propositionen inverkar inte på kommunernas självstyrelse, eftersom den inte medför någon ändring i kommunernas skyldighet att ordna småbarnspedagogik. Kommunerna har de facto redan nu med stöd av 6 § 3 mom. i den gällande lagen om småbarnspedagogik ordnat småbarnspedagogik för barn som placerats i enlighet med barnskyddslagen.

11.3 Sammandrag

På de grunder som anförs ovan kan lagförslagen behandlas i vanlig lagstiftningsordning. Den föreslagna ändringen följer med avseende på eftervården inom barnskyddet de villkor som grundlagsutskottet i sina tidigare ställningstaganden har ställt för försämring av de grundläggande fri- och rättigheterna. När dessa villkor uppfylls är det möjligt att försäkra de grundläggande fri- och rättigheterna av orsaker i motsatt riktning som rör läget inom de offentliga finanserna. Efter den föreslagna ändringen ska de ungas servicebehov tillgodoses med hjälp av hela det sektorsövergripande servicesystemet för unga, inklusive social- och hälsovårdstjänsterna samt de sociala förmånerna. Övergångsbestämmelserna tryggar en planmässig övergång för de unga till andra tjänster och förmåner. Övergångsbestämmelserna beaktar dessutom stödbeslut som meddelats före lagens ikraftträdande. Regeringen anser det dock önskvärt att ett yttrande om propositionen begärs av grundlagsutskottet, eftersom den gäller en försämring av tjänsterna för en utsatt grupp och även är förknippad med likabehandlingsaspekter.

Kläm

Med stöd av vad som anförts ovan föreläggs riksdagen följande lagförslag:

1.

Lag

om ändring av barnskyddslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i barnskyddslagen (417/2007) 6 §, 16 § 3 mom., 16 b och 35 §, 75 § 3 mom., 76 a §, 77 § 3 mom. och 81 § 4 mom.,
sådana de lyder, 6 § i lag 1489/2019, 16 § 3 mom. i lag 88/2020 samt 16 b och 35 §, 75 § 3 mom., 76 a §, 77 § 3 mom. och 81 § 4 mom. i lag 610/2022, som följer:

6 §

Barn och ung person

Som barn anses i denna lag den som inte fyllt 18 år och som ung person den som är 18–22 år.

16 §

Välfärdsområde som ansvarar för ordnande av barnskydd

Välfärdsområdena kan avtala om att barnskydd ordnas på något annat sätt än vad som bestäms i denna paragraf, om det är förenligt med barnets bästa.

16 b §

Placeringsvälfärdsområdets ansvar för ordnande av barnskydd

Det välfärdsområde där ett barn eller en ung person har placerats som en stödåtgärd inom öppenvården eller i vård utom hemmet eller i eftervård (*placeringsvälfärdsområde*) ska i samarbete med det välfärdsområde som enligt 16 § 1 mom. eller 17 § ansvarar för ordnandet av barnskydd (*placerarvälfärdsområde*) och den kommun där barnets eller den unga personens placeringsplats finns eller boningskommunen för ett barn eller en ung person i eftervård ordna den service och de stödåtgärder för barnet eller den unga personen som behövs för omsorgen eller vården. Placeringsvälfärdsområdet har rätt till ersättning av placerarvälfärdsområdet för sina kostnader för servicen och stödåtgärderna.

Bestämmelser om placeringsvälfärdsområdets skyldighet att i en situation som avses i 1 mom. ordna de hälso- och sjukvårdstjänster som behövs för ett barn eller en ung person som har placerats som en stödåtgärd inom öppenvården eller i vård utom hemmet eller i eftervård samt om ersättning för kostnaderna för hälso- och sjukvårdstjänster finns i 69 § i hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010). Bestämmelser om skyldigheten för den kommun där ett barns placeringsplats finns och boningskommunen för ett barn i eftervård att ordna förskoleundervisning och grundläggande utbildning för ett barn som placerats som en stödåtgärd inom öppenvården eller i vård utom hemmet eller i eftervård finns i lagen om grundläggande utbildning (628/1998) och bestämmelser om ersättning för kostnaderna för detta finns i 38 § i lagen om statsandel för kommunal basservice (618/2021). Bestämmelser om ordnande av småbarnspedagogik för barn som

placerats som en stödåtgärd inom öppenvården eller i vård utom hemmet eller i eftervård och om ersättning för kostnaderna för den finns i lagen om småbarnspedagogik (540/2018).

35 §

Tryggande av försörjning och boende

När behovet av barnskydd i väsentlig mån beror på otillräcklig försörjning, bristfälliga boendeförhållanden eller avsaknad av bostad eller när dessa omständigheter utgör ett väsentligt hinder för barnets och familjens rehabilitering, ska välfärdsområdet utan dröjsmål ordna tillräckligt ekonomiskt stöd samt i samarbete med kommunen avhjälpa bristerna i boendeförhållandena eller ordna en bostad som motsvarar behovet.

75 §

Barns och unga personers rätt till eftervård

Välfärdsområdets skyldighet att ordna eftervård upphör när fem år har förflutit från det att barnet sedan en placering utom hemmet enligt 1 mom. avslutades senast har varit klient hos barnskyddet. Skyldigheten att ordna eftervård upphör senast när den unga personen fyller 23 år.

76 a §

Tryggande av boende och försörjning i eftervården

När en otillräcklig försörjning, bristfälliga boendeförhållanden eller avsaknad av bostad är ett väsentligt hinder för rehabiliteringen av ett barn eller en ung person i eftervården, ska välfärdsområdet utan dröjsmål ordna ett tillräckligt ekonomiskt stöd samt i samarbete med kommunen rätta till bristerna i boendeförhållandena eller ordna en behovsenlig bostad.

77 §

Medel för eget hushåll

Välfärdsområdet har rätt att besluta om tidpunkten för utbetalning av medel för eget hushåll. Medel för eget hushåll ska i regel ges ett barn eller en ung person som håller på att bli självständig när eftervården avslutas eller av särskilda skäl i anslutning till stödjande och tryggande av barnets eller den unga personens självständighetsprocess senast när han eller hon fyller 23 år.

81 §

Övervakning av vården av barn som placerats i enskilt hem

De förutsättningar för en fortsatt placering som avses i 2 mom. och behovet av stödåtgärder enligt 3 mom. ska vid behov följas upp. Välfärdsområdet ska föra register över barn som placerats i enskilt hem inom dess område.

Denna lag träder i kraft den _____ 20 .

Rätten till eftervård för en ung person vars rätt till eftervård enligt 75 § har börjat före ikraftträdandet av denna lag och som efter ikraftträdandet är 23 år eller äldre före den 1 juli 2024 upphör dock först den 30 juni 2024. Om välfärdsområdet före denna lags ikraftträdande har gett en ung person ett beslut om en stödåtgärd enligt 12 kap. ska välfärdsområdet ordna stödåtgärden för den unga personen enligt beslutet.

Medlen för eget hushåll enligt 77 § ska betalas till en ung person som avses i 2 mom. senast den 30 juni 2024 eller senast när stödåtgärden enligt beslutet upphör.

2.

Lag

om ändring av 6 och 60 § i lagen om småbarnspedagogik

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om småbarnspedagogik (540/2018) 6 § 1 mom. och
fogas till 60 § ett nytt 4 mom. som följer:

6 §

Kommunens skyldighet att ordna småbarnspedagogik utifrån var barnet bor eller vistas

Kommunen ska ordna småbarnspedagogik för de barn vars hemkommun kommunen är enligt lagen om hemkommun (201/1994). Skyldigheten att ordna småbarnspedagogik för ett barn som i enlighet med 16 b § 1 mom. i barnskyddslagen (417/2007) har placerats som en stödåtgärd inom öppenvården eller i vård utom hemmet eller i eftervård åligger den kommun där barnet är placerat och i fråga om ett barn i eftervård boningskommunen.

60 §

Finansiering och bidrag

Hemkommunen för ett barn som i enlighet med 16 b § 1 mom. i barnskyddslagen har placerats som en stödåtgärd inom öppenvården eller i vård utom hemmet eller i eftervård är skyldig att till den kommun där barnet är placerat och till den kommun där barnet i eftervård är bosatt betala en ersättning som motsvarar kostnaderna för barnets småbarnspedagogik.

Denna lag träder i kraft den 20 .

Helsingfors den 9 oktober 2023

Statsminister

Petteri Orpo

Social- och hälsovårdsminister Kaisa Juuso

1.

Lag

om ändring av barnskyddslagen

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i barnskyddslagen (417/2007) 6 §, 16 § 3 mom., 16 b och 35 §, 75 § 3 mom., 76 a §, 77 § 3 mom. och 81 § 4 mom.,
sådana de lyder, 6 § i lag 1489/2019, 16 § 3 mom. i lag 88/2020 samt 16 b och 35 §, 75 § 3 mom., 76 a §, 77 § 3 mom. och 81 § 4 mom. i lag 610/2022, som följer:

Gällande lydelse

6 §

Barn och ung person

Som barn anses i denna lag den som inte fyllt 18 år och som ung person den som är 18–24 år.

16 §

Välfärdsområde som ansvarar för ordnande av barnskydd

Kommunerna kan avtala om att barnskydd ordnas på något annat sätt än vad som bestäms i denna paragraf, om det är förenligt med barnets bästa.

16 b §

Placeringsvälfärdsområdets ansvar för ordnande av barnskydd

Det välfärdsområde där ett barn eller en ung person har placerats som en stödåtgärd inom öppenvården eller i vård utom hemmet eller i eftervård (*placeringsvälfärdsområde*) ska i samarbete med det välfärdsområde som enligt

Föreslagen lydelse

6 §

Barn och ung person

Som barn anses i denna lag den som inte fyllt 18 år och som ung person den som är 18–22 år.

16 §

Välfärdsområde som ansvarar för ordnande av barnskydd

Välfärdsområdena kan avtala om att barnskydd ordnas på något annat sätt än vad som bestäms i denna paragraf, om det är förenligt med barnets bästa.

16 b §

Placeringsvälfärdsområdets ansvar för ordnande av barnskydd

Det välfärdsområde där ett barn eller en ung person har placerats som en stödåtgärd inom öppenvården eller i vård utom hemmet eller i eftervård (*placeringsvälfärdsområde*) ska i samarbete med det välfärdsområde som enligt

Gällande lydelse

16 § 1 mom. eller 17 § ansvarar för ordnandet av barnskydd (*placerarvårdsområde*) och den kommun där barnets eller den unga personens placeringsplats finns eller boningskommunen för ett barn eller en ung person i eftervård ordna den service och de stödåtgärder för barnet eller den unga personen som behövs för omsorgen eller vården. Placeringsvårdsområdet och den kommun där barnets eller den unga personens placeringsplats finns samt boningskommunen för barnet eller den unga personen i eftervård har rätt till ersättning av placerarvårdsområdet för sina kostnader för servicen och stödåtgärderna.

Bestämmelser om placeringsvårdsområdets skyldighet att i en situation som avses i 1 mom. ordna de hälso- och sjukvårdstjänster som behövs för ett barn eller en ung person som har placerats som en stödåtgärd inom öppenvården eller i vård utom hemmet eller i eftervård samt om ersättning för kostnaderna för hälso- och sjukvårdstjänster finns i 69 § i hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010). Bestämmelser om skyldigheten för den kommun där ett barns eller en ungs persons placeringsplats finns och för boningskommunen för ett barn eller en ung person i eftervård att ordna förskoleundervisning och grundläggande utbildning för ett barn som placerats som en stödåtgärd inom öppenvården eller i vård utom hemmet eller i eftervård finns i lagen om grundläggande utbildning och bestämmelser om ersättning för kostnaderna för detta finns i 38 § i lagen om statsandel för kommunal basservice (618/2021). Bestämmelser om skyldigheten för den kommun där ett barns eller en ungs persons placeringsplats finns eller för boningskommunen för ett barn eller en ung person i eftervård att ordna småbarnspedagogik finns i lagen om småbarnspedagogik (540/2018).

35 §

Tryggande av försörjning och boende

När behovet av barnskydd i väsentlig mån beror på otillräcklig försörjning, bristfälliga boendeförhållanden eller avsaknad av bostad

Föreslagen lydelse

16 § 1 mom. eller 17 § ansvarar för ordnandet av barnskydd (*placerarvårdsområde*) och den kommun där barnets eller den unga personens placeringsplats finns eller boningskommunen för ett barn eller en ung person i eftervård ordna den service och de stödåtgärder för barnet eller den unga personen som behövs för omsorgen eller vården. Placeringsvårdsområdet har rätt till ersättning av placerarvårdsområdet för sina kostnader för servicen och stödåtgärderna.

Bestämmelser om placeringsvårdsområdets skyldighet att i en situation som avses i 1 mom. ordna de hälso- och sjukvårdstjänster som behövs för ett barn eller en ung person som har placerats som en stödåtgärd inom öppenvården eller i vård utom hemmet eller i eftervård samt om ersättning för kostnaderna för hälso- och sjukvårdstjänster finns i 69 § i hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010). Bestämmelser om skyldigheten för den kommun där ett barns placeringsplats finns och boningskommunen för ett barn i eftervård att ordna förskoleundervisning och grundläggande utbildning för ett barn som placerats som en stödåtgärd inom öppenvården eller i vård utom hemmet eller i eftervård finns i lagen om grundläggande utbildning (628/1998) och bestämmelser om ersättning för kostnaderna för detta finns i 38 § i lagen om statsandel för kommunal basservice (618/2021). Bestämmelser om ordnande av småbarnspedagogik för barn som placerats som en stödåtgärd inom öppenvården eller i vård utom hemmet eller i eftervård och om ersättning för kostnaderna för den finns i lagen om småbarnspedagogik (540/2018).

35 §

Tryggande av försörjning och boende

När behovet av barnskydd i väsentlig mån beror på otillräcklig försörjning, bristfälliga boendeförhållanden eller avsaknad av bostad

Gällande lydelse

eller när dessa omständigheter utgör ett väsentligt hinder för barnets och familjens rehabilitering, ska välfärdsområdet utan dröjsmål ordna tillräckligt ekonomiskt stöd samt avhjälpa bristerna i boendeförhållandena eller ordna en bostad som motsvarar behovet.

75 §

Barns och unga personers rätt till eftervård

Välfärdsområdets skyldighet att ordna eftervård upphör när fem år har förflutit från det att barnet sedan en placering utom hemmet enligt 1 mom. avslutades senast har varit klient hos barnskyddet. Skyldigheten att ordna eftervård upphör senast när den unga personen fyller 25 år.

76 a §

Tryggande av boende och försörjning i eftervården

När en otillräcklig försörjning, bristfälliga boendeförhållanden eller avsaknad av bostad är ett väsentligt hinder för rehabiliteringen av ett barn eller en ung person i eftervården, ska välfärdsområdet utan dröjsmål ordna ett tillräckligt ekonomiskt stöd samt rätta till bristerna i boendeförhållandena eller ordna en behovsvenlig bostad.

77 §

Medel för eget hushåll

Välfärdsområdet har rätt att besluta om tidpunkten för utbetalning av medel för eget hushåll. Medel för eget hushåll ska i regel ges ett barn eller en ung person som håller på att bli självständig när eftervården avslutas eller av särskilda skäl i anslutning till stödjande och

Föreslagen lydelse

eller när dessa omständigheter utgör ett väsentligt hinder för barnets och familjens rehabilitering, ska välfärdsområdet utan dröjsmål ordna tillräckligt ekonomiskt stöd samt *i samarbete med kommunen* avhjälpa bristerna i boendeförhållandena eller ordna en bostad som motsvarar behovet.

75 §

Barns och unga personers rätt till eftervård

Välfärdsområdets skyldighet att ordna eftervård upphör när fem år har förflutit från det att barnet sedan en placering utom hemmet enligt 1 mom. avslutades senast har varit klient hos barnskyddet. Skyldigheten att ordna eftervård upphör senast när den unga personen fyller 23 år.

76 a §

Tryggande av boende och försörjning i eftervården

När en otillräcklig försörjning, bristfälliga boendeförhållanden eller avsaknad av bostad är ett väsentligt hinder för rehabiliteringen av ett barn eller en ung person i eftervården, ska välfärdsområdet utan dröjsmål ordna ett tillräckligt ekonomiskt stöd samt *i samarbete med kommunen* rätta till bristerna i boendeförhållandena eller ordna en behovsvenlig bostad.

77 §

Medel för eget hushåll

Välfärdsområdet har rätt att besluta om tidpunkten för utbetalning av medel för eget hushåll. Medel för eget hushåll ska i regel ges ett barn eller en ung person som håller på att bli självständig när eftervården avslutas eller av särskilda skäl i anslutning till stödjande och

Gällande lydelse

tryggande av barnets eller den unga personens självständighetsprocess senast när han eller hon fyller 25 år.

81 §

Övervakning av vården av barn som placerats i enskilt hem

De förutsättningar för en fortsatt placering som avses i 2 mom. och behovet av stödåtgärder enligt 3 mom. ska vid behov följas upp. Vårdsområdet ska föra register över barn som placerats i enskilt hem.

Föreslagen lydelse

tryggande av barnets eller den unga personens självständighetsprocess senast när han eller hon fyller 23 år.

81 §

Övervakning av vården av barn som placerats i enskilt hem

De förutsättningar för en fortsatt placering som avses i 2 mom. och behovet av stödåtgärder enligt 3 mom. ska vid behov följas upp. Vårdsområdet ska föra register över barn som placerats i enskilt hem *inom dess område*.

*Denna lag träder i kraft den 20 .
Rätten till eftervård för en ung person vars rätt till eftervård enligt 75 § har börjat före ikraftträdandet av denna lag och som efter ikraftträdandet är 23 år eller äldre före den 1 juli 2024 upphör dock först den 30 juni 2024. Om vårdsområdet före denna lags ikraftträdande har gett en ung person ett beslut om en stödåtgärd enligt 12 kap. ska vårdsområdet ordna stödåtgärden för den unga personen enligt beslutet.*

Medlen för eget hushåll enligt 77 § ska betalas till en ung person som avses i 2 mom. senast den 30 juni 2024 eller senast när stödåtgärden enligt beslutet upphör.

2.

Lag

om ändring av 6 och 60 § i lagen om småbarnspedagogik

I enlighet med riksdagens beslut
ändras i lagen om småbarnspedagogik (540/2018) 6 § 1 mom. och
fogas till 60 § ett nytt 4 mom. som följer:

Gällande lydelse

6 §

*Kommunens skyldighet att ordna småbarns-
pedagogik utifrån var barnet bor eller vistas*

Kommunen ska ordna småbarnspedagogik
för de barn vars hemkommun kommunen är
enligt lagen om hemkommun (201/1994).

60 §

Finansiering och bidrag

Föreslagen lydelse

6 §

*Kommunens skyldighet att ordna småbarns-
pedagogik utifrån var barnet bor eller vistas*

Kommunen ska ordna småbarnspedagogik
för de barn vars hemkommun kommunen är
enligt lagen om hemkommun (201/1994).
*Skyldigheten att ordna småbarnspedagogik
för ett barn som i enlighet med 16 b § 1 mom.
i barnskyddslagen (417/2007) har placerats
som en stödåtgärd inom öppenvården eller i
vård utom hemmet eller i eftervård åligger
den kommun där barnet är placerat och i
fråga om ett barn i eftervård boningskommu-
nen.*

60 §

Finansiering och bidrag

*Hemkommunen för ett barn som i enlighet
med 16 b § 1 mom. i barnskyddslagen har pla-
cerats som en stödåtgärd inom öppenvården
eller i vård utom hemmet eller i eftervård är
skyldig att till den kommun där barnet är pla-
cerat och till den kommun där barnet i efter-
vård är bosatt betala en ersättning som mots-
varar kostnaderna för barnets småbarnspeda-
gogik.*

Gällande lydelse

Föreslagen lydelse

Denna lag träder i kraft den 20 .